GLASNIK AMAAC

ALMAE MATRIS ALUMNI CROATICAE DEUTSCHLAND e.V.

U Frankfurtu na M., prosinac 1998

Dragi članovi i prijatelji,

ovaj je GLASNIK prilika da vam se ponovno obratim, pozdravim vas, te vam svima poželim sve najbolje u 1999.godini.

Čudna li časa?
Znate i sami, teška su vremena za svako udruživanje i druženje. Riječi: „hrvatski" i „Hrvat" nekako su se izgubile u njemačkoj svagdašnjici. Osim nekolicine kratkih vijestica o ovom ili onom uglavnom neugodnom događaju iz domovine (Međunarodni sud u Haagu, stanje demokracije u zemlji, odnos prema Bosni i Hercegovini...), nestali smo iz njemačkih medija. Nema nas više na Balkanu - hvala Bogu - ali nismo ni u Europi. Po svemu sudeći, još za dugo. Možda čak i jako dugo. Gdje smo? Tko smo? Kuda spadamo?

Usudit ću se ustvrditi kako ta pitanja isuviše ne muče hrvatskog intelektualca u dijaspori. Učinio je što je mogao u domovinskom radu, skupljao je sredstva svake vrste za svoje doma i za svoj Dom, prošetao osamostaljenom domovinom i hrvatskih iseljeničkim udrugama nekoliko puta uzduž i poprijeko, stekao svakojaka, nažalost ne uvijek i najbolja iskustva - i stao. Zapravo, tu u Njemačkoj mu je dobro. Integriran je, stekao je položaj i materijalnu sigurnosti, rijetko će se kome dijete za stalno vratiti u domovinu. A i star je već za ideale, vizije i iluzije. Komunizma više nema, Beograd je tamo negdje daleko na Balkanu, Hrvatska je slobodna, stala je na vlastite noge, prohodala, pa valjda sada može dalje koračati sama. Neka se njome bave (i bave se) oni koji od toga imaju izravne koristi. I, naravno, oni kojih je to posao i profesija.

Umorio se hrvatski iseljenik. Vjerojatno se više nikada neće moći tako aktivirati kao za vrijeme Domovinskog rata. U svim hrvatskim udrugama širom svijeta članstvo opada. Pa i kod nas: u AMAC-ovim podružnicama na svim kontinentima, pa i u Njemačkoj.

Nedugo nakon što sam preuzela čast, dužnost i teret predsjedavanja Udruženju bivših studenata i prijatelja hrvatskih sveučilišta za Saveznu republiku, poslala sam svim članovima uz pismo u kojemu sam se predstavila i jedan upitnik. Pitanja su bila uspjerena na naš budući rad, na vaše želje i potrebe. Nije stiglo mnogo odgovora, odnosno ispunjenih anketnih listića, no i iz onih koji su stigli, mi u Predsjedništvu jasno smo razabrali da nam rad unatoč opisanomu zamoru u hrvatskoj dijaspori nije uzaludan. Većina ispitanika doduše tvrdi kako nema često prilike održavati vezu s AMAC-om, prije svega zbog zamljopisne udaljenosti, što i jest najveći problem organiziranja nadregionalne, općenjemačke, ali ne masovne, već više „elitne", udruge. Istodobno, međutim, ti isti članovi izjavljuju kako su dovoljno informirati o radu AMAC-a, kako ga i dalje podržavaju pa makar i bez podružnice koja bi djelovala u njihovom kraju. Zainteresirani su - i to svi odreda - za redovite susrete članova jednom godišnje ili jednom u dvije godine.

Ovoga ljeta zahvaljujući svesrdnoj pomoći naše Alme Matris, Zagrebačkog sveučilišta, bili smo tako na AMAC-u Mundi u Zagrebu. Rektor prof.dr. Branko Jeren sa suradnicima, među kojima treba posebno spomenuti gospođu prof.dr. Gretu Pifat-Mrzljak, priredili su nam prekrasan program. Upoznali smo se, razmijenili iskustva i adrese, ponovno se prepoznali nakon dugih desetljeća, doživjeli sadašnju hrvatsku svakodnevicu na ulici, u kazalištu i na sveučilištu. Dogovorili smo da će se takvi sastanci ubuduće održavati svake dvije godine. Možda će - nadam se tome usrdno - na slijedećem Saboru biti više članova iz Njemačke. Ovaj ih se puta moglo na prste nabrojati.

U međuvremen, kao što već znate, AMAC-u za Njemačku, odnosno njegovim oko 150 članova pridružio se i njemački dio W.A.C.P.-a - Svjetskog Zbora hrvatskih liječnika, te HIT&E - Društvo hrvatskih inžinjera, tehničara i ekonomista iz Stuttgarta. Mi i dalje redovito djelujemo u Frankfurtu (o različitim akcijama i predavanjima izvješćuje i ovaj list), a svake posljednje srijede u mjesecu u zajednici s kölnskom Hrvatskom kulturnom zajednicom Colonia Croatica održavamo tematske susrete i u Kölnu (Europaeisches Kulturinstitut IGNIS, Elza - Braendstroemstr. 6, 50 668 Köln, 19h30). Osim toga pregovaramo o suradnji u Wiesbadenu i Mainzu, a uskoro će se osnovati i naša podružnica u Stuttgartu.

I ovom prigodom pozivam i druge udruge u Njemačkoj u kojima djeluju bivši studenti hrvatskih sveučilišta da porazmisle o suradnji s AMAC-om. Time - ponavljam to i ovoga puta - neće izgubiti svoj identitet i mogućnost samostalnog djelovanja, a moći će bolje kontaktirati s hrvatskim intelektualcima u Njemačkoj, Hrvatskoj i u svijetu. Znamo - no nikada nije previše to ponavljati -AMAC radi, misli i djeluje izvan svih stranačkih, vjerskih, svjetonazorskih i ideoloških spona.

Srdačno vas pozdravljam

iskreno vaša

Jasna Müller-Staničić

(Jasna Müller-Staničić, predsjednica)

Poštovani čitatelji

nastojeći smanjiti troškove priprema i tiskanja, izabrali smo za ovaj broj "Glasnika" jednostavniju tehniku tiskanja. I jeftiniji papir. Time su troškovi značajno smanjeni. Uspjeli smo još jednom izdati "Glasnik" vlastitim snagama. Bez sponzora ili reklama, a pridobili smo i ovoga puta ugledne autore koji svoje kvalitetne priloge objavljuju bez naknade. Tehnički, personalni pa na kraju i financijski razlozi doveli su do kašnjenja u izdavanju. Mi dragovoljci iz redakcije molimo Vas sa razumijevanje za propuste, nedostake i errata koji su nam se potkrali u našem ama-(terskom) radu.

Za daljnu potporu u našem radu, još jednom Vas pozivamo da primjedbama i prijedlozima, a dakako i suradnjom, pridonosite kvaliteti našeg "Glasnika".

Srdačan pozdrav
>>Uredništvo<<

SADRŽAJ

Jasna Müller-Staničić: II SABOR AMAC MUNDI 3

Jasna Müller-Staničić: PROBLEMI UDRUŽIVANJA HRVATA 4

Biserka Damjanović-Wortmann: HRVATSKE DOPUNSKE ŠKOLE 6

Stjepan Lice: KAKO POSLIJE ŠKOLE 8

Viktorija Doneit: ENTWICKLUNG DER KROATISCHEN LITERATUR 11

Verica Bašić: POŠTOVANI KOLEGICE I KOLEGE 15

Ludwig Steindorff: VON DER ADRIA AN DIE OSTSEE 16

I.K./J.P.K.: VLADIMIR PRELOG in memoriam 18

Ivica Košak: ACHEMA 97 19

Milan Červinka: PRAVEDNIK ŽARKO DOLINAR 20

Ivica Košak: PROGRAM UPORABE ENERGIJE BIOMASE 21

Ivo Derado: ENERGIJA I ČIST OKOLIŠ 23

Igor S. Grubišić: „GESCHICHTE KENNEN" 25

Igor S. Grubišić: >>PROSJALO SUNCE<< 26

Prosper Kuzmanić - Popac: MOJI ŠKOJI 27

Igor S. Grubišić: SINIŠA GLAVAŠEVIĆ in memoriam 28

Stjepan Hegedić: STUDENTSKI ŽIVOT 29

Biserka Damjanović-Wortmann: HRVATSKI ILI NJEMAČKI 30

Tomislav Bošnjak i Anita Relja: UČENIČKI RADOVI 32

Aus der wissenschaftlichen Arbeit unserer Mitglieder: 33

- Davor Gospodarić: SIMULATION DER EMV 33
- Milan Červinka: DIE GESCHICHTE DES KRIEGES 33
- Ivica Košak: VODA 33

Srećko Bošnjaković: H I T & E 34

Ivan Bokan: W.A.C.P. 34

Jasna Müller-Staničić: Aktivnosti AMAC-Njemačka u Kölnu 35

Ivica Košak: Izvještaj o radu 1995.-1997. 35

AUS DER SATZUNG DES VEREINS AMAC - DEUTSCHLAND 39

BEITRITTSERKLÄRUNG 40

II SABOR AMAC MUNDI

Zagreb 25. do 29. lipnja 1998.godine

Drugi sabor bivših studenata i prijatelja hrvatskih sveučilišta AMAC MUNDI održan je na zagrebačkom Sveučilištu od 25. Do 29.lipnja ove godine. Održan je na Fakultetu elektrotehnike i računarstva i okupio više od stotinu i pedeset sudionika.

Prvi sabor održan je 1992.godine također u Zagrebu. Od tada su mnoge AMCE (francuski naziv) ili AMAC-i u svijetu uvijek ponovno izražavali potrebu ponovnog okupljanja zbog sustavnog doticaja i suradnje iseljene Hrvatske. Organizatori su posebno na želju sjevernoameričkih udruga, a i na poticaj njemačkog AMAC-a, te uz veliku podšrku bivšeg rektora zagrebačkog Sveučilišta profesora Marijana Šunjića i sadašnjeg profesora Branka Jerena ljetošnjom prigodom omogućili prerastanje susreta u tradiciju. Prema dogovoru na kraju lipanjskog susreta Sabori ove svjetske sveučilišne udruge održavat će se svake dvije godine.

Na Drugom saboru AMCA (AMAC) sudjelovali su predstavnici udruga iz Australije, Francuske, Kanade, Njemačke, Sjedinjenih Američkih Država, Švedske, Švicarske i Hrvatske, predstavnici fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Osijeku, Splitu i Rijeci, te predstavnici hrvatskih ministarstava, Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Hrvatske matice iseljenika, Instituta za medicinska istraživanja i fondacija Sabre.

U radnom dijelu Sabora udruge AMCA (AMAC) dale su izvješća o svom radu od posljednjeg Sabora 1992.godine. Drugog dana izloženo je desetak referata, s temom povezivanja znanstvenika iz domovine i svijeta, a predsjednica AMAC za Njemačku Jasna Mueller-Staničić govorila je o dosadašnjim iskustvima i načinu rada udruga uopće u iseljeništvu Hrvatske (to zapaženo predavanje dogosimo u cijelosti u ovom broju GLASNIKA).

Trećega dana Šumarski fakultet zagrebačkog Sveučilišta priredio je izlet u Gorski kotar, izlet, kojega će se zbog dobre organiziranosti, ljepote krajolika i gostoprimstva svi sudionici skupa još dugo sjećati.

Posljednji dan sabora sudionici su organizirano imali priliku posjetiti brojne hrvatske institucije: Arhitekture i građevinarstva, Centar za istraživanje mozga, Filozofski fakultet, HAZU, Hrvatski studij, Nacionalnu i sveučilišnu biblioteku i druge.

Dobroj organizaciji susreta posebno su pridonijele prof.dr. Mirjana Polić-Bobić i prof.dr. Greta Pifat-Mrzljak, na čemu im i od strane njemačkog AMAC-a posebna hvala.

Na II saboru AMAC MUNDI u Zagrebu od 25.do 29.lipnja 1998. godine voda poslova dipl.ing. Milan Červinka govorio je o aktivnostima njemačkog AMAC-a od posljednjeg susreta 1992.godine naovamo. Predsjednica AMAC-Nj Jasna Müller-Staničić održala predavanje na temu „Problemi udruživanja Hrvata u inozemstvu". Taj izvještaj donosimo u cijelosti.

Jasna Müller-Staničić

Zagreb, dne 7. listopada 1998.

Veleštovane dame i gospodo, drage kolegice i kolege,

Čast mi je predstaviti se kao novi djelatnik u Međunarodnom uredu Rektorata Sveučilišta u Zagrebu zaduženog za poslove suradnje s AMAC/AMCA udrugama u Hrvatskoj i širom svijeta. S veseljem očekujem Vaše cijenjene upite, prijedloge i obavijesti vezane za aktivnosti AMAC/AMCA udruga. Ukoliko Vam je jednostavnije rabiti engleski jezik u komunikaciji, budite slobodni komunicirati na engleskom. Predložio bih elektroničku komunikaciju kao osnovu naše korespodencije. E-mail adresa AMAC ureda pri Rektoratu je:

amac@rektorat.unizg.hr

Iskreno bih cijenio Vašu pomoć s dostavom podataka za upotpunjavanje baze podataka sa svim relevantnim i ažuriranim e-mail adresama. U skoroj budućnosti očekujemo osuvremeniti i ažurirati stranice AMAC-a na websiteu Rektorata, pri čemu će biti dodani aktualni događaji i važniji linkovi, kao i novi relevantni dokumenti i podaci glede djelatnosti AMAC-a. URL Rektorata je:

http://rektorat.unizg.hr

Najsrdačnije Vas pozdravljam i veselim se našoj predstojećoj suradnji,

Bojan Mijatović
Ured za međunarodnu suradnju
Rektorat Sveučilišta u Zagrebu
Trg m. Tita 14, 10000 Zagreb Hrvatska
Tel: 098 237 068 i Fax: 01 430 090

Sa gornje stranice Interneta možete skinuti i sve objavljene radove II Sabora AMAC Mundi.

Uredništvo

Problemi udruživanja Hrvata u inozemstvu

Predavanje u Zagrebu na AMAC MUNDI, lipanj 1998

Svatko, tko se ikada bavio organizacijom ili organiziranjem Hrvata u inozemstvu, zna o kako je mukotrpnom radu riječ. U Saveznoj republici Njemačkoj postoji odavno niz udruženja, udruga i klubova Turaka, Grka, Španjolaca, - poznatih u Njemačkoj po svojim lobijima, utjecajima, ako ne bas previše na svakodnevnu politiku, a ono bar na blagajne komunalnih službi, koje - ovisno o njihovu sadržaju - tim ljudima i tim nacijama ipak ponešto stave na raspolaganje.

Toga u Hrvata nikada nije bilo, a teško je i moglo biti. Još do prije desetak godina Hrvati su bili „Jugoslaveni" u Njemačkoj, a beogradska politika obavještavanja uspješno je svako udruživanje Hrvata Nijemcima uspjela prikazati kao neko sakupljanje u najmanju ruku „revanšista", ako ne i „fašista".

Neki su se udruživati i u „Jugoslavenskim klubovima", na što ih je stalno nukala i službena njemačka politika. No, i oni najveći iluzionisti uskoro su se uvjerili, kako ne samo da su ti „klubovi" Jugoslavija u malom - sa posve jasnom podjelom utjecaja, ključnih polozaja, tema i interesa u njemačkoj sredini, već da im je tamo jednostavno dosadno - ima premalo veze s njima samima.

U to je vrijeme nastala i ideja o zavičajnim klubovima, kojih se nekoliko otvorilo na mjestima ili u gradovima veče koncentracije Hrvata: tako Međimurski klub u Stuttgartu i sl.

No, to je bilo samo pojedinačno, kap u moru stotina tisuća Hrvata u inozemstvu. Svaki poznavatelj njemačke iseljeničke scene, bio to novinar, socijalni radnik ili sindikalist, koji se ikada bavio problemima stranih radnika potvrdit će, kako su posebno Hrvati bili raspršeni u njemačkoj sredini, izgubljeni, gotovo bez traga u tom društvu.

Odjednom, nedavno, dogodila se velika promjena u ponašanju iseljenih Hrvata. Tijekom procesa osamostaljivanja Hrvatske i agresije na nju upoznali smo mnoge Hrvate koji su živjeli u našoj blizini, a da o njima nikada nismo ništa ni znali, a niti čuli.

Broj organizacija, hrvatskih udruženja i društava, poniklih krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina, ogroman je. Raspadanjem komunizma u Europi i emancipiranjem mnogih do tada potlačenih nacija na istoku i jugoistoku našeg kontinenta, i Hrvat je u Njemačkoj digao glavu i počeo se organizirati. Kolone kamiona redovito su kretale pa i iz najmanjeg njemačkog grada s odjećom, hranom i lijekovima. Hrvat nije samo pomagao, on je i shvatio da može i politički pomoći svojoj domovini.

Možda je i jedini put u svojoj iseljeničkoj izolaciji osjetio svoju moć. Politički radeći na „drugoj hrvatskoj fronti" u brojnim društvima i novoosnovanim udrugama pomagao je stvaranju javnog mnijenja, koje je i omogućilo da se sve njemačke stranke slože s potrebom priznavanja suverenosti Hrvatske i Slovenije u jesen 1991., tako da je tadašnji njemački ministar vanjskih poslova Genser uživao golemu potporu u svojoj državi kada se medu europskim kolegama borio za Hrvatsku. Humanitarno radeći na pomoći svojoj ratom pogodenoj domovini, mnogi se već i Njemačkoj potpuno asimilirani Hrvat - a ima ih takvih velik broj - ponovno osjetio dijelom svoje „stare" domovine.

No, od tada je prošlo nekoliko godina i ako danas prošetamo njemačkom hrvatskom iseljeničkom scenom, naići ćemo ponovno na stare fenomene. Hrvat se ponovno depolitizirao, pasivizirao, izolirao. Ušutio je. Teško ga je naći, okupiti ga u nekuo udruženje ili oduševiti za neki projekt pod vlastitim nacionalnim imenom. Mnogi će reći ili ponoviti staru predrasudu kako se Hrvati ne znaju organizirati, a drugi će pridodati i kako se situaciju u zemlji ogleda i na organizaciju Hrvata u inozemstvu. Jedno je sigurno: Hrvati su se u inozemstvu počeli svađati, podmetati jedan drugom nogu, počeli su se međusobno ogovarati, tako da je situacija u večini društava, udruga i udruženja vrlo deprimirajuća

Nedostatak iskustva s organiziranjem, ali i s demokratskim ponašanjem uopće, dovodi prečesto do nepotrebnih situacija, koje će nakon prvotnog entuzijazma, Hrvata ponovno baciti u njegovu „šutnju". U iseljeničkim krugovima i društvima mnogo se kleveće i etiketira, licitira s večim ili manjim „hrvatstvom". Isprepleću se interesi domovinske politike s interesima iseljenog Hrvata koji se sve više povlači u svoju anonimnost.

On živi u jednom drugom duhovnom svijetu. Učinio je što je mogao u domovinskom ratu, sakupljao je sredstva svake vrste za svoje doma i za svoj dom, prošetao osamostaljenom Hrvatskom i hrvatskim iseljeničkim krugovima nekoliko puta uzduž i poprijeko i stekao svakojaka, nažalost ne uvijek i najbolja iskustva - i stao. Zapravo, hrvatskom intelektualcu u iseljeništvu nije tako loše. Integriran je, stekao je neki položaj i

materijalnu sigurnost. Rijetko će se kome dijete za stalno vratiti u „staru" domovinu.

A i star je već za ideale, vizije i iluzije. On u srcu - kako se to pjesnički kaže - svoju domovinu nosi, voli ju - no ako mu ona, odnosno udruge koje nose njeno ime postanu neugodne, ako se ljudi u njima svađaju i vrijeđaju, prepucavaju na bilo koji način ili u ime bilo koga ili čega, on će se povući u svoje jednostavnije njemačko društvo gdje ga takva ista ponašanja - jer nisu ona samo hrvatska specijalnost - emocionalno ne će toliko uzrujati.

Od početka ovog desetljeća u Saveznoj republici Njemačkoj bave se, doduše pojedinačno i skromno, ali ipak i problemima stranih seniora. Ne treba naime zaboraviti, da je naša, da se tako izrazim „klijentela" u najboljem skučaju pri kraju četrdesetih godina. Više ih je pred mirovinom ili već u njoj. Mišljenje da će se ti ostarjeli useljenici, nakon što odu u mirovinu vratiti u svoje domovine, većini njih se izjalovilo. Više je tu razloga:

- Djeca su im u Njemačkoj odrasla, tu se žene i osnivaju obitelj. Tu ostaju.
- Navikli su na njemački standard medicinske njege, a što su stariji, sve im je liječnička njega potrebnija,
- Nakon umirovljenja pokušavaju se duhovno vratiti u domovinu, no ona im je iz godine u godinu sve više tuđa, sve stranija. Koliko ih je puta i razočarala?

U stručnoj terminologiji postoji već i riječ, novi terminus tehnicus za vječito pitanje iseljenika: Emigranten-Dilema - Emigrantska dilema ili Dilema emigranta.: Da li ostati u zemlji u kojoj je proveden radni vijek, ili se vratiti u odavno vec otuđenu domovinu? Nijemci su u suradnji s grčkim, turskim, španjolskim socijalnim radnicima i psiholozima davno osnovali pojedine odjele u staračkim domovima za određene skupine stranih seniora. U Španjolskoj, Grčkoj i nekim drugim domovinama nekadašnjih „Gastarbeitera" u tijeku su pokušaji osnivanja staračkih domova za nekadašnje iseljenike u Njemačku - po njemačkim standardima u zdravstvu, načinu ophodenja i sl., - tako da se u starosti nađu među sobom, da budu među sebi sličnima, onima, medu kojima se ne osjećaju tako izolirani, sami.

Iskustva su tu i iz Sjedinjenih Država, gdje odavno postoje etničke skupne različitih generacija.

I Hrvate u iseljeništvu tište slični problemi, no gotovo da i nema nekoga ili neke institucije koje bi se time bavile. Sveden u nekadašnjoj Jugoslaviji samo na donatora deviza, dolazi do uvjerenja da se njegova uloga nije niti danas bitno promijenila. Od njega se stalno nešto traži, on stalno nešto za domovinu mora činiti, uvjeravati. On je kriv, ako je u zemlji u kojoj živi, javno misljenje protiv Hrvatske. I tako dalje, i tako dalje. O njemu samome, njegovim razmišljanjima, preokupacijama i njegovim problemima, njegovu otuđenju uopće od svega i svakoga, jedva se itko brine.

Svako udruženje i udruga Hrvata u iseljeništvu morala bi prvenstveno polaziti od te problematike. Hrvat iseljenik nije neki hipotetični uspješni milijuner sa svim vezama i poznanstvima u stranome svijetu koje će on upotrijebiti za dobro domovine. On je i ti i ja i svatko od nas. Posve svakodnevni Stipe, Stjepan ili Štef - ili pak Štefa , sa svojim specifičnim problemima. Hrvat u iseljeništvu treba one koji poznaju i razumiju njega i njegovo životno iskustvo, njegove želje i probleme. One, koji bi bili neka vrsta posrednika i filtera njegove ambivalencije i duševne, kulturne i civilizacijske duševne podijeljenosti. Samo na toj i takvoj osnovi moguće je zainteresirati hrvatskog - kao i svako drugog iseljenika - za društveni ili politički rad.

Poznajem nekolicinu udruzenja u Njemačkoj, na primjer nas AMAC ili Colonia Croatica u Kölnu, koja surađuje s AMAC-om, koji vrlo uspjesno i „gospodski" rade. Mi se pokušavamo ne dati, radimo kako mislimo da je najbolje, unatoč činjenici da i nas ne zaobilazi osip članstva i sve veča politička nezainteresiranost među Hrvatima.

Nas muče i drugi posve konkretni problemi. Jedan vrlo velik je raspršenost Hrvata u ogromnoj Njemačkoj. Našu u statutu zapisanu nadregionalnost vrlo je teško uskladiti, tako da se mnogi naši članovi znaju požaliti da nisu uključeni u naše aktivnosti, jer citat: " ne mogu ja putovati iz Hamburga u Frankfurt na neko predavanje". Na stranu primjedba, da bi teoretski svatko na svom mjestu boravka trebao aktivirati djelatnosti AMAC-a. To je teorija i iluzija. Udruge i udruženja uvijek ovise o aktivnosti samo nekolicine najzainteresiranijih članova. Tom ćemo problemu pokušati doskočiti novim načinom rada i novim poslovnikom.

Pomoći se nadamo i od ovog susreta. Pomoći, koja bi proizašla iz iskustava drugih AMAC-a iz svijeta, te pomoći naše Alme mater, kako u pronalaženju novih sadržaja našega budućeg rada, tako i u posebno idejnoj potpori našeg statusa i djelovanja u Njemačkoj.

Jasna Müller-Staničić

HRVATSKE DOPUNSKE ŠKOLE ZA DJECU I RODITELJE?

O učiteljima i profesorima ...

Veoma malo piše se i govori o ljudima koji nisu tako glasni i koji ne galame rado (osim ponekad pred školskim klupama): o učiteljicama i učiteljima, profesoricama i profesorima u hrvatskim dopunskim školama u inozemstvu.

Često se čuju vijesti o priredbama, kulturnim tjednima, športskim uspjesima, okupljanjima naših ljudi u inozemstvu. Vjerujem da ima dosta onih koji bi nešto htjeli saznati i o ljudima koji, zatrpani poslom, problemima (najčešće drugih ljudi i djece), školskim i domaćim zadaćama, često na beskonačnim autocestama na putu u školu, obavljaju svoj najdraži posao: u školi pokušavaju pomoći djeci (a i roditeljima) u učenju hrvatskog jezika i svladavanju poneke teškoće u njihovu (dvojezičnom) položaju. Tko si može, osim njih samih, zamisliti učitelja, turističkog vodiča, povjesničara, tajnice, ravnatelja i, ponekad, socijalnog radnika u jednoj osobi?

Seminari za hrvatske učitelje i profesore, koji su manje-više rado posjećivani bez obzira na silne obveze i teškoće, velika su pomoć u nastavi hrvatskog jezika. Ponekad ti isti seminari budu doživljeni kao školski praznici jer kolegice i kolege jedva dočekaju da u tim rijetkim prilikama popričaju, razmijene iskustva, ideje i radne materijale. U Sjevernoj Rajni—Vestfaliji (Nordrhein-Westfalen), u gradovima Düsseldorfu, Bottropu, Aachenu, Bonnu, Soestu, održavaju se sastanci i seminari učitelja i profesora hrvatskog jezika. Govori se o nastavi, o učenicima, o usklađivanju hrvatskog i njemačkog nastavnog programa, skupljaju se radni materijali i sredstva, donose se i skupljaju knjige, slike, video-kasete, kalendari, plakati, turistički vodiči ..., sve ono što veseli i obogaćuje nastavu, a time i učenika i učitelja. Stalno se traže nove ideje, nove mogućnosti i, naravno, savjeti (koja je knjižara dobra, koje su knjige izašle ...).

Od 12. do 14. veljače 1997. u Biskupijskom institutu za obrazovanje i usavršavanje učitelja, u Bottropu, održan je tako i seminar za učitelje i profesore hrvatskog jezika. Okupilo se dvadesetak kolegica i kolega. Razmijenili su se korisni i kvalitetni nastavni materijali i, dakako, ideje. Važan dio seminarskog rada bilo je usklađivanje hrvatskog i njemačkog nastavnog programa. Trebalo je usporediti teme, ciljeve i zahtjeve svakog od programa. Raspravljalo se i o mogućnostima nastave hrvatskog jezika u prvom razredu gdje se ne čita i ne piše, a opet se mora inzistirati na hrvatskom jeziku. Sve se više značenja pridaje i problemu djece koja dolaze u hrvatske dopunske škole bez ikakva znanja hrvatskog jezika i koja stoga čine posebnu temu u nastavi. Veliku važnost na svakom od seminara ima i tema motivacije učenika, ali i roditelja, za nastavu hrvatskog jezika. Ne može se odvajati motiviranost i zainteresiranost djece od motiviranosti i zainteresiranosti roditelja za našu nastavu. Naša djeca uče od nas sve: govoriti, gledati, misliti, ponašati se, voljeti, ne voljeti, zanimati se za nešto ili ne zanimati se ... Zato treba i roditelje i djecu upoznati s nama i s nastavom kojom se bavimo mi učitelji, kao i s mogućnostima koje su pred svakim tko puno zna i može. A tko ne želi svome djetetu pružiti takvu mogućnost?

O nama učiteljima i profesorima hrvatskih dopunskih škola piše se veoma malo, a kada se to čini, često nam se upućuju prigovori. Jedan je dio seminara bio posvećen i razlozima takvu pisanju. Uvjereni smo da se o nama veoma malo zna i da su česte predrasude, strahovi ili nepovjerenje kod ljudi. Uzroci tome mogli bi zaista biti u nepoznavanju i neupućenosti (ili možda nezainteresiranosti). Postoje , srećom, ljudi koji su se potrudili upoznati nas i naše škole i koji imaju povjerenja u nas. Bez upoznavanja ne može se mnogo toga dogoditi. Zato želimo i ovim putem dati ljudima do znanja da postojimo, da vrijedno radimo, da naši učenici koji dolaze to rado čine, da smo im spremni odgovoriti na sva pitanja i pomoći im pri suočavanju s problemima koji ih zaokupljaju. Seminari poput ovog u Bottropu održavaju se redovito i cilj im je što bolje upoznavanje kolega i kolegica, uočavanje problema u nastavi, traženja mogućnosti za rješavanje tih teškoća i problema, razmjenjivanje nastavnih materijala i ideja, poboljšanje uvjeta nastave, način obavješćivanja roditelja i djece da postojimo i da ih očekujemo.

O roditeljima i školi ...

Postoje stvari koje strašno vesele roditelje i djecu i njima se također bavimo na našim seminarima. To su priče i legende iz krajeva Hrvatske i Bosne i Hercegovine, koje nalazimo i u čitankama i u domaćim zadaćama učenika i učenica. U obiteljima ima i veselja i zbunjenosti kada se tate i mame trebaju prisjetiti pričica ili pjesama iz svoga kraja. Ali i roditelji i djeca osjete se pozvanimai uključenima u našu nastavu. Osobno često uputim roditelje neka uvijek pogledaju što njihova djeca rade u školi. Više njih to i napravi. I veseli ih kada otkriju ponešto za sebe. Cijela obitelj može imati koristi od hrvatske nastave. Roditelji često ispričaju kako ih veseli ako saznaju nešto o ponekom izrazu koji ih je zanimao.

A roditeljski sastanci znaju biti čak kao mali sat hrvatskog jezika jer uvijek postoji bezbroj pitanja o tuđicama, o narječjima, o vlastitom zavičajnom govoru, o novim riječima u hrvatskom jeziku, o knjigama koje bi mogle pomoći u buđenju interesa za učenje hrvatskog. Roditelji znaju doživjeti roditeljski sastanak i kao priliku da čuju hrvatski kakav bismo svi trebali poznavati, to je nešto kao Dnevnik uživo. Zamislite veselje koje sam priredila djeci kada sam potaknula tate i mame da i oni nešto pročitaju (Uh, opet sam zaboravio naočale!). Bilo je i smijeha, poneki su se osjećali nelagodno, ali su sve ponijeli sa sobom kući za "domaću zadaću". I zaista, sve su pročitali. I nazvali su me da sa mnom o tome još popričaju! Zato učitelji za svoju nastavu i skupljaju sve "moguće i nemoguće", samo da bi nastava (i pokoji roditeljski satanak) bila što kvalitetnija.

O tome što nam znači jezik ...

Jer, što učimo i u čemu pomažemo našoj (i vašoj) djeci? Treba biti pismen i treba se znati koristiti materinskim jezikom. Upitajmo se kako govorimo, što govorimo, kako i što govore naša djeca, što sve možemo postići znanjem jezika, a što ne možemo bez toga znanja. Jezik možemo zamisliti kao čudesan ključić za vrata Domovine. Ako ni mi ni naša djeca ne poznajemo dovoljno hrvatski jezik, vrata na putu upoznavanja Domovine i ljudi u njoj tek su nam odškrinuta. Poznajemo li međutim jezik prilično dobro, ta ista vrata širom su nam otvorena. A kamo vodi put iza tih vrata? Vodi prema - upoznavanju. Upoznaje se Domovina, ljudi, prošlost, vlastito podrijetlo. Stječu se nova poznanstva i prijatelji. Upoznaje se Domovina kao nešto posebno, puno sadržaja, novosti, zanimljivosti, legendi, čudesa, otkrića, doživljaja, zabave. (Može li se sve to bez jezika?) Kod dobrog poznavanja jezika nema djece koja plaču i zanovijetaju tati i mami da ne žele na praznikeu Hrvatsku jer, kažu, što ćemo tamo kada nikoga ne razumijemo!

Malo je ljudi koji poznaju pravu vrijednost i značenje jezika. Treba samome sebi postaviti jednostavno pitanje: Mogu li ja voljeti i mogu li moja djeca zavoljeti hrvatsku domovinu, hrvatski narod, hrvatske korijene bez hrvatskog jezika? Nije li istina da su najotuđeniji upravo oni koji ne mare za jezik i u kojih je jezik sve više dio zaborava?

O našoj djeci ...

Upitajte djecu koja marljivo dolaze na nastavu materinskog jezika zašto to čine. Upitajte ih za ponos koji osjećaju ona, hrvatska djeca iz Njemačke, koja govore s lakoćom hrvatski, a druga, isto tako hrvatska djeca, također iz Njemačke, ne znaju više od deset riječi! A tko od njih (i nas) nije osjetljiv na pohvalu i kako je uopće divno čuti pohvalu zbog lijepoga hrvatskog jezika, održanog unatoč životu u tuđini! Upitajte i moju Marinu (7 godina) kako je to biti na plaži najvažnija osoba - prevoditelj (od metar i dvadeset) drugoj, većoj djeci. I kakav je to osjećaj kada se može razgovarati sa svom djecom koja se na istoj plaži kupaju, djecom iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovenije, Njemačke, Austrije, Švicarske ... A koliko je tek ponosan dječak (5. razred), kojeg rođaci u Hrvatskoj zovu Antuntun (on zna zašto!), a koji je zahvaljujući znanju hrvatskog uspio osvojiti jednu djevojčicu! Još i danas cvate od ponosa. Ako se redovito dolazi u hrvatsku školu, pa čak i onda kada se zadaća i ne napiše svaki put, hrvatski jezik "ostane u uhu". Sve se može razumjeti, a i veselije se dolazi u školu. Ima, na žalost, ljudi koji (često zbog neznanja) ironično govore djeci kako ih oni svemu tome iz hrvatske škole "mogu naučiti za pet minuta". Sumnjam da takvi ljudi vide smisao u prepisivanju neke pjesme, prepričavanju neke priče, popunjavanju rečenica ili prevođenju neke sitnice s njemačkog na hrvatski. Ne vjerujem da znaju zašto djeca trebaju (posebno ovdje u Njemačkoj) redovito, jednom tjedno, govoriti i pisati isključivo hrvatski. Upitajte učenike (bez obzira na to jesu li u 3. ili 10. razredu) koji zbog bolesti, praznika ili obveza u školi nekoliko tjedana nisu dolazili na nastavu hrvatskog jezika, kako im ide čitanje. Iznenadit ćete se kad čujete odgovor. To isto događa se i djeci izbjeglica i prognanika, koja samouvjereno tvrde da ne trebaju hrvatsku školu jer znaju hrvatski. Neka vam, nakon tri mjeseca života u Njemačkoj i njemačke škole, pročitaju nešto iz hrvatskih novina ili časopisa. Iznenadit ćete se koliko zaista znaju hrvatski. Oni među njima koji zaista izvrsno vladaju jezikom, poznaju značenje jezika, pa čak i kad se zbog toga ponekad u školi dosađuju - najredovitiji su u dolaženju u hrvatsku školu ! Ako ovo pročitaju moji sadašnji i bivši učenici i učenice, znat će o kome govorim. Želim zato svim mojim bivšim, sadašnjim i budućim učenicima i učenicama poručiti da sam silno ponosna na sve njih jer dolaze zaista zato što su razumjeli da čim više znaju, tim više i vrijede.

Mislim da je jako važno upoznati vrijednost i važnost hrvatskih dopunskih škola jer su i one, uz katoličke misije, također "Hrvatska u malom". I ne treba se zavaravati nekim predrasudama, strahovima i sličnim. Tko se potrudi upoznati i škole i misije, neće se pokajati. Ljudi se boje samo onog nepoznatog.

Biserka Damjanović-Wortmann, prof.

Kako poslije škole, kamo bez škole

Njegovanje hrvatske kulture i znanosti u školskom odgoju i naobrazbi izvan domovine

Kakva je škola, takav je i život. Kako se odnosimo prema školi, tako se odnosimo i prema životu. Uistinu, odnos države odnosno društva prema svojoj školi jedan je od temeljnih kriterija po kojemu možemo vrednovati njezino cjelokupno duhovno i kulturno životno ozračje i usmjerenje. I jedva da postoji ijedna država na svijetu koja bi na tom ispitu mogla otmjeno proći.

Školstvo je u svakoj državi žarište mnogih silnica. Ono govori o njezinoj prošlosti. Po njemu se može iščitavati njezina sadašnjost. Iz nje se može, sa značajnom izvjesnošću, predvidjeti njezina budućnost. Ovo što govorim, govorim na temelju poznavanja niza školskih sustava, u cjelini ili u segmentima, no, razumljivo, govorim ponajprije na temelju poznavanja školstva u Republici Hrvatskoj.

Govoriti o školstvu u Republici Hrvatskoj znači ne previdjeti školstvo u njezinoj prošlosti, školstvo bitno određeno socijalizmom ili komunizmom, školstvo određeno isključivošću ili - točnije - nizom isključivosti, školstvo u kojemu se djecu odgajalo i obrazovalo, prije svega, za ugroženost. Za osjećaj ugroženosti iz kojega nužno proizlazi potreba za izbaviteljem koji će moći nesmetano nastaviti svoj naum koji nije podudaran s izbavljenjem od ugroženosti. Iz toga je školstva, kroz ove ratne godine koje su, vjerujem, pomalo za nama, izrastalo i izrasta školstvo koje bi po svom određenju htjelo biti hrvatsko, demokratsko, usklađeno s razvojem znanosti i dostupnim tehničkim postignućima. U sastavu hrvatskog školstva nužno je na poseban način spomenuti školstvo u hrvatskom Podunavlju, koje je nedugo reintegrirano. No, ta reintegracija školstva u ovom trenutku još uvijek prije znači da je ono pridodano, reći ću, matičnom hrvatskom školstvu, nego što je prožeto vrijednostima koje bi ona htjela promicati.

Reintegracija školstva u hrvatskom Podunavlju odvija se vrlo teško, neusporedivo teže no što se odvija reintegracija ostalih dijelova života, što je i razumljivo upravo iz činjenice da je riječ o susretu vrijednosti, o susretu sadržaja koje nije moguće kao "puzzle" jednostavno uklopiti u jedinstvenu sliku.

Dragocjen dio hrvatskog školstva jest i hrvatska dopunska nastava u svijetu koja je izrasla iz potreba Hrvata izvan domovine ili je pošla njima u susret, kao ponuda onima među njima koji ju žele prihvatiti.

Ništa ne znači, ili vrlo malo, ako se samo navedu osnovni podaci o školstvu u Hrvatskoj. Samo slikovitosti radi iznijet ću nekoliko okvirnih podataka:

- u sustavu predškolskog odgoja i naobrazbe djeluje 469 dječjih vrtića (od kojih 48 privatnih), s obuhvatom od više od 100.000 djece, s oko 11.500 zaposlenika;
- u sustavu osnovnog školstva djeluje 787 matičnih i 1768 područnih osnovnih škola (uz njih i 4 privatne škole), koje pohađa oko 420.000 učenika, s oko 36.500 zaposlenika (tome valja pridodati 69 osnovnih umjetničkih škola s oko 12.000 učenika te s oko 1400 zaposlenika);
- u sustavu srednjeg školstva djeluje ukupno 361 srednja škola (uz njih i 8 privatnih škola), koje pohađa 200.000 učenika, s oko 18.000 zaposlenika (tome valja pridodati 25 srednjih umjetničkih škola s oko 3.000 učenika).
- oko 13.000 učenika s teškoćama u razvoju odnosno s posebnim potrebama obuhvaćeno je različitim odgojno-obrazovnim programima koji se izvode kroz potpunu ili djelomičnu integraciju u redovitu nastavu te kroz posebne odgojno-obrazovne programe.

Ti podaci, razumljivo, imaju vrijednost, ali više od tih brojeva govori raspoređenost škola na području države i uvjeti školovanja u njima (s obzirom na broj učenika, stručnu spremu učitelja, opremljenost škola i dr.). Pritom valja posebno razmotriti raspoređenost osnovnih, a posebno raspoređenost srednjih škola. Naime, onamo gdje nema srednjih škola, učenici se po završetku svoje srednjoškolske izobrazbe vraćaju u bitno manjem postotku što, razumljivo, neposredno utječe na sudbinu tih sredina.

No, da bi se stekao dublji uvid u hrvatsko školstvo, u njegov smjer kretanja, bilo bi vrijedno proanalizirati gdje se sve nalaze napuštene škole (a njih je više stotina), škole u kojima se nastava više ne izvodi, jer nema za koga. U toj bi analizi bilo posebno vrijedno utvrditi vremenski slijed zatvaranja tih škola te odrediti gdje je do zatvaranja škola došlo, uvjetno rečeno, zakonitošću života, a gdje programirano. Ne gase se naime samo otočne i planinske škole, škole u teško pristupačnim područjima. Škole se smanjuju, pa i gase, i u blizini većih gradova, pa i posred njih dok je, istodobno, nemali broj, napose srednjih škola, u kojima u jednom razrednom odjeljenju ima i više od 40, pa i 45 učenika. Ne može se označiti slučajnim da se, primjerice u Zagrebu, tijekom dugoga niza godina nije izgradila gotovo nijedna nova srednja škola, unatoč bitnom povećanju, pa i umnogostručenju, broja njegovih stanovnika. Tek posljednjih godina u tom smislu imamo značajnijih pozitivnih pomaka, no, usred ratnih i poratnih okolnosti, i priljev učenika je značajno povećan te su pozitivni učinci poduzetoga i ostvarenoga manje vidljivi.

U srednjem školstvu u Hrvatskoj izvodi se oko 280 različitih nastavnih planova i programa, a k tome još 60 posebnih planova i programa za učenike s

teškoćama u razvoju, odnosno s posebnim potrebama. Brojni nastavni planovi i programi u školstvu, napose u sustavu izobrazbe odraslih, u sustavu tzv. neformalne izobrazbe, svjetski je trend kojim se nastoji pomoći djeci i mladeži da prepoznaju svoje osobne sklonosti i sposobnosti i odgovoriti potrebama suvremenog svijeta. Taj trend prati činjenica da škola više nije jedini izvor znanja. Štoviše, masovni mediji i mogućnosti koje pruža informatika obilno premašuju mogućnosti škole. Istodobno, iz sustava školstva sve više izostaje, pa i iščezava sastavnica odgoja, što je novi izvor teškoća i zahtjevnosti za djecu i mladež, a onda i za roditelje. Više nije moguće govoriti o tradicijskom sustavu vrijednosti koji je još donedavno imao bitnu zaštitničku funkciju i u značajnoj mjeri određivao odnos pojedinca prema svijetu i snalaženje u njemu.

Suodnos škole i obitelji u odgoju i naobrazbi ne događa se na zadovoljavajućoj razini. Štoviše, utjecaj obitelji na sadržaj i okolnosti školovanja njihove djece odviše često i posve izostaje, dijelom nespremnošću škole, a dijelom nespremnošću obitelji za tu suradnju.

Odgoj u vremenu u kojemu se odgovor na pitanje što je dobro, a što zlo, čini manje značajnim od pitanja što je korisno, a što nekorisno, što probitačno, a što neprobitačno, posebno je otežan. Zbog toga se i pred sustav odgoja i naobrazbe postavlja niz pitanja na koje je teško dati zadovoljavajuće odgovore. Naime, na koji način može funkcionirati sustav koji nije cjelovit? Koja je njegova svrha?

Dok se čini da je svrha školstva tijekom niza stoljeća bila potpuno jasna jer se nastojalo isprva one s više mogućnosti, one sretnije i nadarenije, a potom sve šire krugove, pripremiti za određeni stil i sadržaj života, danas se čini da je vrlo teško pogoditi sadržaj i svrhu svakog pojedinog obrazovnog programa. Naime, promjene u svijetu su tolike da ih je u sustavu izobrazbe teško pratiti. U tom se smislu može čak dogoditi da pojedini nastavni planovi i programi budu toliko u raskoraku s vremenom i potrebama da se pokažu čak i promašenima. Događa se to, primjerice, osobito u školovanju mladeži s posebnim potrebama; ta se mladež školuje za poslove koji pomalo ali, po svemu sudeći, neumitno izumiru.

S druge strane, sve intervencije u nastavni plan i program pokazuju se vrlo osjetljivima. Primjerenost i uravnoteženost nastavnih planova i programa vrlo je teško postići. Svrha naobrazbe zasigurno ne bi trebala biti u mogućnosti suhog reproduciranja znanja, već u mogućnosti njegove primjene, povezivanja i dograđivanja. Međutim, stjecanje nesustavnog i nekreativnog znanja izraženije je od stjecanja sustavnog i kreativnog znanja. Zbog toga ipak ne bi trebalo prstom ukazivati prije svega, a kamo li isključivo, na učitelje. I oni su, naime, zahvaćeni u taj žrvanj.

U javnom školstvu se na svjetskoj razini, kako bi se snizila cijena školovanja, ide na okrupnjavanje razrednih odjela. U velikim, pak, razrednim odjelima gubi se gotovo svaka mogućnost individualnog rada s učenicima, bez kojega nema istinski uspješnog školovanja. No, kratkoročni gospodarstveni razlozi pretežu nad onim dugoročnim, napose ljudskim. Uz to, u suvremenoj podjeli rada dovoljno je imati i samo donekle osposobljeno mnoštvo koje će izvoditi manje složene radnje, ponavljajući ih u nedogled. Oni osobito nadareni i sami će naći načina da steknu znanje za kojim čeznu. Njih će, uostalom, grubo rečeno, biti teško spriječiti da steknu znanje za kojim teže. Jednako tako, bit će teško spriječiti ih da ga na ovaj ili onaj način primijene. I ne treba previdjeti da će u sustavu školstva uvijek biti određen broj posebno motiviranih učitelja koji se neće štedjeti da poučavaju svoje učenike i mimo važećih nastavnih planova i programa, kao što ima i onih kojima nije osobito stalo do poučavanja, do prenošenja znanja, odnosno onih koji su u školstvu naprosto iz razloga što nisu uspjeli nigdje drugdje. Ne tako davno, biti učitelj bila je iznimna čast i rijetki su uspijevali postati učiteljima. Danas je prisutnija negativna selekcija. Na pedagoške fakultete i akademije uz zanesenjake upisuju se u uočljivom broju oni koji nisu uspjeli upisati se na tzv. poželjnije fakultete.

Razumljivo, toga nije pošteđena ni Republika Hrvatska. U vremenu tzv. usmjerenog obrazovanja nastojalo se da se svi srednjoškolski programi učine što više nalik jedni drugima čime se, razumljivo, krnjila njihova osobitost. Tako se događalo da su iz škola u gospodarstvo stizali mladi školovani ljudi koji nisu bili osposobljeni ni za kakav konkretan posao te je pred njima još bilo duže ili kraće vrijeme osposobljavanja, što je, s druge strane, bilo izgubljeno vrijeme i za njih i za gospodarstvo. U današnjem školskom sustavu nastoji se djecu što bolje osposobiti za neposredni rad. No, nije jednostavno premostiti, odnosno ispraviti posljedice prethodnog sustava školovanja.

Posebna je teškoća što se potrebe za određenim vrstama tzv. poželjnih zanimanja smanjuju, dok se potrebe za manje poželjnim, neatraktivnim zanimanjima tijekom dužeg vrjemena ne uspijevaju pokriti. Uz to je prisutan problem neravnomjerne raspoređenosti potreba za pojedinim zanimanjima na području Republike Hrvatske. I te potrebe se naime sele. Posljednjih godina je izrazito uočljiv smanjeni pritisak na upis u gimnazije, tako da i elitne gimnazije imaju ponovljene upisne rokove za prve razrede. No, tzv. neatraktivna zanimanja i nadalje ostaju neatraktivna. Dok se u pojedinim vrstama škola, odnosno programa, nastava izvodi u otežanim uvjetima zbog prevelikog broja učenika, u nekim vrstama škola, odnosno programa, nastava gotovo da se nema za koga izvoditi.

Nespreman da se suoči sa vlastitom odgovornošću u svijetu, dio mladeži, koji je dapače značajan, upisuje se na fakultete više poradi nesnalaženja, s namjerom da neke životne odluke odgode, nego iz stvarnog zanimanja za studij koji upisuju. Slično zbivanjima u srednjem školstvu, i u visokom školstvu se vrlo uočljivo događa da sve veći

broj elitnih fakulteta tek nakon ponovljenih prijemnih ispita uspijeva popuniti predviđeni broj studentskih mjesta na prvoj godini.

Zakonitosti - i previranja - na tržištu rada više ne osiguravaju onima s višom stručnom spremom nužnu prednost za obavljanje niza poslova. S druge strane, pokrivenost potreba u određenim zanimanjima uzrokuje da znatan dio ljudi obavlja poslove za koje nije bio školovan ili da se zapošljava na temelju svoje prije stečene školske spreme, što s jedne strane može izazvati nezadovoljstvo, dok s druge strane nužno proizvodi povećane, a nepotrebne, troškove.

U svemu tome posebna se pitanja otvaraju zato što određeni broj učenika, svakako broj vrijedan pažnje, iz različitih razloga - zbog osobne krivice, tuđe krivice, ali i stjecajem različitih okolnosti - ne završava srednju školu koju je upisao. Premda nema sustavnih podataka, čini se da takvih sve više. To se čak primjećuje u završnim razredima osnovne škole. I dok jedni ni nakon završene škole ne znaju što izabrati niti kako izabrati, drugima je sudbinu, na neki način, odabrao život. Ima ih koji zbog toga, jednostavno, stradaju. Izgube se. No, uočljiv je broj i onih koje upravo to nagna na odgovorniji pristup životu te oni gotovo samostalno oblikuju svoj posao, svoj način egzistencije, razvoja i uspjeha. Suočeni sa zahtjevnošću, nađu načina da joj na najbolji mogući način odgovore.

Posve u vezi s tim je i sve jači zamah formalnog i neformalnog obrazovanja za odrasle koje, uz odrasle koji žele dovršiti, dopuniti ili preusmjeriti svoje školovanje, pohađaju u zamjetnom broju i djeca, odnosno mladež koji su izgubili redoviti ritam svoga školovanja. Prema podacima kojima raspolažemo, različitim oblicima formalnog i neformalnog obrazovanja obuhvaćeno je preko 35.000 odraslih osoba (među njima i određeni broj mladih). S obzirom na raznovrsnost i razgranatost, u tom segmentu izobrazbe u Republici Hrvatskoj sada je ponuđeno oko 20.000 programa doškolovanja i prekvalifikacija.

Različitim oblicima dopunskog školovanja u iseljeništvu obuhvaćeno je oko 20.000 Hrvata, što se u određenom smislu može smatrati gotovo zanemarivim brojem. No, mišljenja smo da je to pitanje koje nije moguće vrednovati isključivo na temelju brojčanih pokazatelja, pa taj broj smatramo dragocjenim. Pritom nam je, razumljivo, stalo do njegova povećanja.

Hrvatska dopunska nastava u različitim se zemljama izvodi po različitim modelima koji ovise o različitim modelima financiranja. Prvi model je u potpunoj nadležnosti Republike Hrvatske i ona ga potpuno ili djelomično financira, drugi je u potpunoj nadležnosti zemlje u kojoj se izvodi i ona ga financira, a treći je u nadležnosti zemlje u kojoj se izvodi, s time da ga financiraju hrvatske katoličke misije i roditelji učenika.

Hrvatska dopunska nastava u potpunoj nadležnosti Republike Hrvatske izvodi se u Belgiji, Engleskoj (London), Francuskoj, Norveškoj (Oslo), Rusiji (Moskva) i Švicarskoj. U potpunoj nadležnosti zemlje prijama hrvatska dopunska nastava izvodi se u Austriji, Danskoj (Kopenhagen), Nizozemskoj (Amsterdam, Rotterdam), Njemačkoj (Bavarska, Hessen /Niedersachen/, Pokrajina Pfalačka, Sjeverna Rajna-Vestfalska) i Švedskoj (Goteborg, Malmo, Stockholm) Uz sufinanciranje zemlje prijama dopunska se nastava izvodi u Njemačkoj, i to u Baden-Wurttembergu, Berlinu, Hamburgu i, u ograničenijem smislu, u Saarlandu. Hrvatska dopunska nastava u nadležnosti zemlje prijama i uz financiranje hrvatskih katoličkih misija izvodi se u Argentini, Australiji, Čileu, Kanadi, Novom Zelandu, SAD-u (New York) i Urugvaju.

Svrha hrvatske dopunske nastave je razvijanje jezičnih sposobnosti, osposobljavanje za uporabu hrvatskog standardnog jezika, poticanje učenika na stvaranje vlastite nacionalne kulture u zemlji domaćina, stjecanje znanja o društvenim i kulturnim uvjetima života u Hrvatskoj.

Cilj nastave je zadovoljiti osnovne potrebe Hrvata i njihove djece za neprekinutim stjecanjem znanja iz hrvatskog jezika i književnosti, povijesti, zemljopisa, glazbene i likovne kulture, kako bi zadržali odnosno stekli svijest o nacionalnoj pripadnosti te se jednostavnije uključili u hrvatski školski sustav te sve strukture u domovini pri mogućem povratku u domovinu.

Razumljivo je da se hrvatska dopunska nastava za djecu Hrvata na privremenom radu u inozemstvu izvodi na drukčiji način i uz drukčije popratne okolnosti nego za djecu njihove djece, što znači za djecu koja su odrasla u drukčijim uvjetima te se na određeni način već uklopila u sredinu u kojoj žive, a koja je različita od zavičajne sredine njihovih roditelja i njezine materijalne i duhovne baštine.

U svakom slučaju, bez obzira na izvjesnost ili neizvjesnost povratka u domovinu, bez obzira na intenzitet želje za integracijom u život zemlje u kojoj borave, hrvatska dopunska nastava ostaje vrijednost za sve učenike koji žele sačuvati svijest o svome podrijetlu, o onome što ih u mnogo čemu bitno određuje. Premda to ima određeno značenje izdvajanja i posebnosti, istodobno to omogućuje svjesniji i jasniji odnos spram vrijednosti u koje su uronjeni u zemlji u kojoj borave. Jer previdjeti baštinjeno, moglo bi značiti, u određenom smislu, biti nespreman za ono što u životu predstoji.

Školstvo u svako vrijeme zaslužuje osobitu pozornost svih društvenih čimbenika. U tom smislu potrebno je osigurati svima koji su na različite načine uključeni u taj sustav, a osobito učiteljima, odgovarajuće mjesto u društvu i s obzirom na njihov ugled i s obzirom na uvjete i materijalno vrednovanje njihova rada. Bez ispravnog, možda bi prikladnije bilo reći pravednog, odnosa prema učiteljima dovodi se u pitanje kvaliteta školovanja naše djece, a time i kvaliteta njihove, a onda i naše, sveukupne budućnosti.

Stjepan Lice

Entwicklung der kroatischen Literatur

Die Mundarten haben sich schon in der Urheimat, vor der großen definitiven Wanderung der Kroaten in den Süden, angefangen zu entwickeln. Sie haben nach den Fragepronomen ***ca***, ***kaj*** und ***sto***, die alle drei **was** bedeuten, die Namen ***Tschakawisch, Kajkawisch*** und ***Stokawisch*** bekommen.

In ihrer neuen Heimat haben sich die Kroaten am Ende des 6. und am Anfang des 7. Jhs. nieder-elassen. Sie haben das Territorium der ehemaligen römischen Provinzen Dalmatien und Panonien, wo romanisierte Illyrier lebten, besiedelt. Sie wurden sehr schnell christianisiert, und dank der Liturgie bekamen sie am Ende des 9. Jhs. auch die Literatur-prache: Altkirchenslawisch und die erste slawische Schrift: Glagolitisch. Das Altkirchenslawisch ist die älteste aufgeschriebene slawische Sprache, die im 9. Jh. im Bereich Mazedoniens gesprochen wurde. In der Zeit unterscheidet sie sich nicht sehr viel von den anderen slawischen Sprachen, und somit war sie für Ost-, West- und Südslawen verständlich. Das war die Sprache, in welche die Brüder Kyril und Method (sie waren bilingual: Slawisch und Griechisch) die liturgischen Bücher übersetzt haben, um in Mähren die Westslawen, nach der Anfrage ihres Fürsten Rastislaw bei dem byzantinischen Kaiser, in der slawische Sprache zu christianisieren. Da es im Griechischen und im Lateinischen keine palatalen Laute gab, mußten sie auch die neuen Zeichen erfinden, um sie wiedergeben zu können. Sie haben sich auf das griechische Alphabet gestützt und haben die glagolitische Schrift entworfen (der Name kam vom Wort ***glagoljati***, was **sprechen** heißt), um überhaupt die Übersetzung beginnen zu können. Die Schrift ist die älteste slawische Schrift und sie war ziemlich kompliziert, daher haben sie die Schüler des heiligen Kyril und Method vereinfacht und es zu Ehren ihres Lehrers ***kyrillische Schrift*** genannt. Dieser beiden und auch der lateinischen Schrift bedienten sich Kroaten im Mittelalter. Ab dem 15. Jh. jedoch überwog die lateinische Schrift. In das Altkirchenslawische drangen bald Elemente der Volkssprache, in erster Linie der tschakawische Dialekt. Daraus entwickelt sich ein Hybrid: kroatische Redaktion des Altkirchenslawischen. Im Mittelalter haben wir in Kroatien drei Typen der Literatursprache: Altkirchenslawisch kroatischer Redaktion in liturgischen Texten; Hybrid aus Altkirchenslawisch, Tschakawisch und Kajkawisch in profanen Texten und Poesie, und letztlich Tscha-kawisch in Mysterienspielen, profanen Texten und Notizen.

Das älteste erhaltene Dokument in kroatischer Sprache, „Bascanska ploca" stammt aus dem Jahr 1100 und es ist in tschakawischem Dialekt verfaßt. Seitdem entwickelt sich eine reiche mittelalterliche Literatur: Biographien der Heiligen, Erzählungen, liturgische Poesie, Romane, Mysterienspiele. Und es werden dieliterarischen Werke aus den anderen Sprachen ins Kroatische übersetzt. So haben die Kroaten im Mittelalter ihre Literatur in allen drei Mundarten entwickelt und dabei die drei Schriften angewandt. Außerdem gibt es eine reiche mittelalterliche Literatur in lateinischer Sprache. Die Poeten haben nämlich ihre wissenschaftlichen Disertationen in Latein und literarischen Werke in einem der drei kroatischen Dialekte geschrieben. Der stokawische Dialekt wird im 15. Jh. die Sprache der Dubrowniker Poeten, und dies wird dann als Anfang unserer heutigen Hochsprache gesehen. Bis zum 19. Jh. haben wir eine Vielfalt an Werken in den drei Mundarten und erst dann wird Stokawisch von den Illyriern (so nannten sich kroatische Romantiker) als Literatursprache gewählt.

Innerhalb der K. und k. Monarchie waren die Kroaten ziemlich unzufrieden, so haben sie von einem südslawischen Staat geträumt und dadurch maß-geblich zur Entstehung der beiden jugoslawischen Staaten beigetragen. Deswegen haben sie sprach-bezüglich die politische Entscheidung getroffen, auf zwei der Dialekte zu verzichten, in Bestrebung, eine romantische Vision der Vereinigung aller Südslawen zu realisieren. Somit haben sie den stokawischen Dialekt auf die Ebene des Sprachstandards erhoben, wobei für die Kroaten, dank der literarischen Tradition, es auch jeder der anderen beiden Mundarten, hätte sein können. Eine Gruppe von eminenten Schriftstellern und Linguisten: Kroaten, Serben und Slowenen traf sich in Wien 1850 und wählte dort die stokawische Mundart ***ijekawischer Aussprache*** als zukünftige Hochsprache, weil sie von dem größten Teil der Südslawen verstanden werden konnte. Diese literarische Vereinbarung hatte endlich keinen Einfluß auf die Entwicklung der kroatischen und serbischen Literatursprachen. Die Serben haben später als Normausdruck die ***ekawische Aussprache*** gewählt und haben sich mehr an die russische Sprache struktural angelehnt. Außerdem ist in ihre Literatursprache eine erhebliche Anzahl türkischer Wörter geblieben.

In dieser Zeit lebten Kroaten in drei Staaten: in der K. und k. Monarchie mit den Ungarn und Österreichern, Dalmatien stand teilweise unter Venedig und die großen Teile Bosniens waren von den Türken besetzt. So ist es nicht verwunderlich, daß die kroatischen Schriftsteller sich der Schreibarten der Sprachen bedienten, unter welchem Einfluß sie standen. Nun hat Ljudevit Gaj die Orthographie reformiert, in einen Typ des Schreibens und in eine Schriftsprache aller Kroaten vereint. Die Sprache wurde normiert dank der wissenschaftlichen Arbeiten der Zagreber linguistischen Schule von Ljudevit Gaj (dem Initiator), Vjekoslav Babukić und Antun Mažunarić (dem Grammatiker), Adolf Weber Tkalčević (dem Grammatiker und Schriftsteller) und Bogoslav Šulek (dem Lexikograph). Am Ende des 19. und Anfang des 20. Jhs., unter dem Einfluß des serbischen Sprachreformators Vuk Stefan Karadzić, versuchten die kroatischen Sprachwissenschaftler unsere Sprache dem Modell der Karadžićsprache, die sich an der Volksliteratur orientierte, anzupassen, und es kam von Beginn an zumStreit zwischen den illyrischen und Karadžic-Danicics Literaturs-trömungen. Die Erstere wollte das Problem der Literatursprache aller Südslawen lösen, während die Andere sich mit der Sprache der Serben und Kroaten befaßte. Die Illyrier lehnten sich an

die jahrhundertealte Literatur-, Sprach- und Rechtchreibungs-tradition; die Karadžic-Daničićs Anhänger dagegen an die gegenwärtige Volkssprache und an die Volksliteratur als einziges Sprachmodell (400 Jahre waren sie ohne literarische Volkssprache). Während der ganzen zweiten Hälfte des 19. Jhs. wurden heftige Polemiken zwischen den kroatischen und serbischen Sprachwissenschaftlern geführt. Das Modell der Folkloresprache zeigte sich bald als unzureichend, um ein urbanes und regionales Milieu des kroatischen Realismus wiederzugeben. Die neue soziale Thematik verlangte eine Sprachbasis mit dem dialektalen Material, was dann den Hader zwischen den Grammatikern und Schriftstellern nur noch mehr entfachte. Die Grammatiker warfen den Schrift-stellern die Unkenntnis der Sprache vor, und die Schriftsteller stellten die Literatur über die gramma-tikalischen Regeln. In der modernen Linguistik gab ihr Gründer, F. de Saussure, den Schriftstellern recht: „ ... wenn ein Dialekt die Ebene der offiziellen und allgemeinen Sprache erlangt, dann bleibt er selten solch einer wie er vorher war. Er übernimmt dialektale Elemente anderer Regionen und vermischt sich immer mehr ... (-) Es geschah bei allen Völkern, die einen bestimmten Grad der Zivilisation erlangt haben."

Ivan Broz hat 1892 die ***Kroatische Rechtschreibung*** ausgearbeitet, die mit den kleineren Modifikationen auch heute noch Gebrauch ist. Sie basiert auf dem phonologischen Prinzip, daß einem Phonem (ein Laut) ein Graphem (ein Zeichen, bzw. Buchstabe) entspricht. Die ***Grammatik und die Stilistik der kroatischen oder serbischen Sprache*** von Tomo Maretic wurde 1899 herausgegeben. Das ***Wörterbuch der kroatischen Sprache*** von Ivan Broz und Franjo Ivekovic kam 1901 heraus.

Vuk Karadžić hat auch Stokawisch als serbische Literatursprache gewählt und die kroatischen Linguisten haben sich am Ende des 19. Jhs. an ihm orientiert, so konnten sich die beiden Sprachen für eine kurze Zeit annähern, aber sie erreichten nie das gesetzte Ziel in eine Einzige zu verschmelzen. Die Auswahl einer der Dialekte - des Stokawischen - war ein politischer Akt und die Annäherung genauso. Insofern ist es auch verständlich, daß im ersten Jugoslawien, als der König Aleksandar mit Druckmitteln versuchte die Sprachen zu vereinigen, als politische Antwort auch der Widerstand kam. In dem zweiten, sozialistischen Jugoslawien war es zunächst jedem Volk überlassen, sich in seiner eigenen Sprache zu artikulieren. Dann aber, nach einer Befragung über Sprach- und Recht-schreibungsfragen 1954, kam es zu einer Verein-barung in Novi Sad, wo wieder eine politische Entscheidung getroffen wurde: ***Die Sprache der Kroaten, Serben und Montenegriener ist eine einzige Sprache, jedoch mit zwei Aussprachen: Ijekawisch und Ekawisch, in zwei Schriften: Latein und yrillisch.*** Dieses Abkommen wurde dann mißbraucht als Nachweis, daß es keine kroatische Sprache gäbe. Mittels Politik drängte man den Kroaten über die Medien die serbischen sprachlichen Formen auf. In Bosnien haben sie dann nach 40 Jahren überwogen. Dagegen haben kroatische Intellektuelle rebelliert und im März 1967 eine **Deklaration über den Namen und die Lage der kroatischen Literatursprache** unterschrieben. Sie verlangten, daß in die Verfassung eine klare Verordnung über die Gleichberechtigung der vier Literatursprachen: ***Slowenisch, Kroatisch, Serbisch und Mazedonisch*** eingefaßt wird (Auf der Bundesebene wurde bei Militär und Behörde nur Serbisch nach dem Motto gebraucht: Spreche Serbisch, so kann dich die ganze Welt verstehen.). Die „Deklaration" hat eine scharfe politische Ver-urteilung erfahren und diejenigen, die sie unter-schrieben haben, trugen die Konsequenzen. Während der Zeit des „kroatischen Frühlings" 1971 wurde das Abkommen von Novi Sad definitiv abgewiesen.

Die beiden Sprachen: Kroatisch und Serbisch sind in sehr hohem Grade verwandt, so daß die Ver-ständigung ohne einen Dolmetscher möglich ist. Jedoch: sind es zwei Sprachen, die sich auf der strukturalen, syntaktischen, morphologischen, phono-logischen und lexikalischen Ebene unterscheiden. Ein Südslawist kann nach einem einzigen Satz, der von dem geborenen Sprecher artikuliert wird, feststellen, ob es sich um Kroatisch oder Serbisch handelt. Hier ein Beispiel:

Vlak sa željezničkog kolodvora krenut će točno u deset sati.

Voz sa železničke stanice krenuće tačno u deset časova.

Nach dem Zerfall der K. und k. Monarchie am Ende des Ersten Weltkrieges entstanden neue Staaten, unter ihnen auch das Königreich der Serben, Kroaten und Slowenen. Die Vision eines Südslawenstaates wurde realisiert, aber die politischen Träume erwiesen sich bald als Illusionen. Vor der Entstehung Jugoslawiens schrieben kroatische Schriftsteller auch Serbisch, um zu beweisen, daß es möglich sei, sich der beiden Sprachen zu bedienen. Später aber, als Antwort auf den politischen Druck, der aus Belgrad kam, haben sie zu den Dialekten zurückgefunden, und wieder an der unnatürlich unterbrochenen Tradition geknüpft. In dieser Zeit, zwischen den zwei Weltkriegen, kam es zum Erblühen der dialektalen Dichtung. Einerseits war dies wieder eine politische Antwort, anderseits hat der dialektale Ausdruck noch einen emotionalen Aspekt. Wir alle lernen als erste Sprache den Idiom unserer Familie und der unmittelbaren Umgebung, die auch in sehr sprachbewußten Familien von der Hochsprache abweicht. So ist diese erste Sprache die Sprache des Herzens, der Kindheit, der Geborgenheit und der Gefühle.

Die bekanntesten Autoren der zahlreichen Dichtungen im Tschakawischen waren Vladimir Nazor, Drago Gervais, Pere Ljubić, Mate Balota, Marin Franičević und andere.

Im Kajkawischen waren die eminentesten Antun Gustav Matoš, Fran Galović, Dragutin Damjanić, Nikola Pavić, Slavko Kolar, Ivan Goran Kovačić und Miroslav Krleža. Miroslav Krleža (1893-1981), einer der fruchtbarsten kroatischen Schriftsteller aller Zeiten, ließ hinter sich ein Opus in allen Litera-turbereichen: Essaye, Tagebuch, Kritiken, Poesien, Romane, Novellen und dramaturgische Werke. Seine Texte spiegelten von Anfang an, den Standpunkt des linksorientierten Intellektuellen, der die Persön-lichkeit des Menschen

über alle andere Werte im Leben hervorgehoben hat, betonend, daß die Humanität und der gesunde Verstand die Qualitäten sind, die den Mensch über die Naturgewalten emporheben. In seinem Werk „**Kindheit in Agram**" schaut er am Anfang des 20. Jhs. mit folgendem Kommentar zurück: „**Um uns herum schwatzte ein konfuser Sprachchaos, und wenn wir uns auf die Schulbank setzten, um zu schreiben, schrieben wir, eingeengt, mit dem Korsett des Zehnsilbers der Volksdichtung**". Damit kritisierte er die beschränkende Regelung der Grammatiker. Er schrieb im Stokawischen, aber auch Kajkawischen, dem Dialekt seiner Kindheit.

Zuerst lesen Sie ein Gedicht in Prosa, in Hochsprache (Stokawisch) verfaßt, mit dem Titel „**Sehnsucht**", in welchem der Autor die Atmosphäre der Herbstnacht und der melancholischen Stimmung seiner Seele widerspiegeln läßt.

ČEŽNJA

Događa se to u jesenskoj noći kada pada kestenje po asfaltu i kada čuju psi u daljini, i kada se tako neopisivo javlja čežnja za nekim tko bi bio dobar, naš, bliz, intiman,, drug, i kome bi mogli da pišemo pismo. Ispovijedali bismo mu sve što leži u nama. Pisali bi mu pisali, a njega nema.

Die Sehnsucht

Es geschieht in der Herbstnacht, wenn die Kastanien auf den Asphalt fallen und man die Hunde in der Ferne hört, und wenn sich so unbeschreiblich die Sehnsucht nach jemandem meldet, der gut wäre, unser, nah, intim, Freund und dem wir einen Brief schreiben könnten. Ihm würden wir alles, was in uns liegt beichten. Wir würden ihm schreiben, aber er ist nicht da.

Drago Gervais (1904-1957) ist ein Dichter, wessen Sprache, wie der Pinsel eines Malers die istrianische Landschaft mit ihren Omis und Opas, Fischern und Kumpanen, Lavendelzüchter und auch Lausbuben malt. Inspiriert durch den Alltag, beschreibt er in der tschakawischen Mundart, im Gedicht „**Drei Ömchen**" das Kolorit eines dalmatischen Dorfes, wo sich die alten Frauen durch Geplaudere die Zeit vertreiben, indem sie sich eigentlich nach ihrer Jugend zurücksehnen.

TRI NONICE

Tri nonice stare
pred kucun su stale
i kritikale.
I Katu, i Pepu, i Jelu
i Toncu debelu.
Jedna da j' takova,
druga onakova,
jedna bi se rad ženit,
druga se zna lenit,
treća sve zafraja,
četrta da ne vaja.
A svet, da se j' pokvaril
i prvo da j' boji bil.
Tri nonice stare
su kritikale
od osme do polna.
A kad je polne zvonilo,
jednoj je doma poć bilo.

Su dve ostale
i nju kritikale.

Drei Ömchen

Drei alte Ömchen
standen vor dem Haus
und betratschten:
die Kata, und Pepa und Jela
und die dicke Tonca.
Die Eine soll so sein,
die Andere so,
die Eine möchte gern heiraten,

und die Andere ist faul,
die Dritte verschwendet alles,
und die Vierte ist nichts wert.
Und die Welt ist verdorben geworden,
und früher soll sie besser gewesen sein.
Drei alte Ömchen
tratschten
von acht bis Mittag.
Und als Mittag läutete,
mußte eine nach Hause gehen.

Dann sind zwei übrig geblieben
und haben die Dritte betratscht.

Dragutin Domjanić (1875-1933) hat den ersten gelungen, kajkawischen Opus der modernen Zeit erschaffen. Das Gedicht „**Was**" hat er seiner Mundart als Hommage gewidmet. Er fühlt und er bringt uns nahe, daß die Gefühle, ob sie heiter oder traurig sind, am stärksten in dieser ersten Sprache, von unseren Müttern gelernt, weitergegeben werden können.

Kaj

Vre tičeki spiju
A šume mučiju,
Naj moja popevka zvoni
Po dolu i gaju,
Po dragomu kraju,
Od kojeg mi lepšega ni.

Tu brat mi je vsaki,
Tu doma sem taki
Pogodit bi mogel i speč,
Poznati su puti,
Tu vsigde je ćuti,
Ljubljenu domaću mi reč.

I srce mi greje
I z menom se smeje
I v žalosti plače takaj.
Em nikaj ni slajše,
Ne čuje se rajše

Neg dobri i dragi nas kaj!

Was

Die Vöglein schlafen schon
und die Wälder ruhen.
Mein Lied soll schellen, klingen
im Tal und Hain,
in der lieben,
meiner liebsten Landschaft.

Jeder ist hier mein Bruder,
hier bin ich gleich zu Haus
auch schlafend, könnt' ich es finden,
bekannt sind die Wege,
überall hört man hier
geliebtes heimisches Wort.

Und es wärmt mir das Herz
und es lacht mit mir
und in Trauer weint's auch.
Es gibt doch nichts Süßeres,
man hört nichts lieber
als unser gutes und liebes was!

Krležas Gedichtsammlung „**Balladen von Petrica Kerempuh**" kam 1936 zum hundertsten Gedenktag der Einführung des Stokawischen als Hochsprache heraus. Er hat die kajkawische Mundart gewählt, um den nicht verbrauchten Sprachpotential, der im 19. Jh. grob unterbrochenen dreidialektalen Literatur in der Periode zwischen den zwei Kriegen einen Individuellen poetischen Sprachausdruck zu verleihen. Die „**Balladen**", mit ihrer sozialen Thematik, behandeln verschiedene geschichtliche Segmente des kroatischen Volkes, beschreibend das Schicksal des kleinen Mannes. Sie sind eine thematische, geschichtliche und sprachliche Synthese, die neben den sozialen, auch den philosophischen Aspekt hat. Das Gedicht „**Po Medvednici**" erzählt in einer epischen Anreihung über das Mißgeschick, Unglück, Elend und die Not der Bauern am Ende des 16. Jhs. Der Titel der Ballade ist durch die Ergänzung „im Jahre des Herrn" bestimmt. Es ist Vorabend des großen Bauernaufstandes in 1573. Aus dem Inhalt dieser Ballade gehen die Gründe der Revolte des unterdrückten Volkes hervor. Da der Aufstand im Bereich des Kajkawischen stattfand und der Berg Medvednica sein Herz war, ist Krlezas Wahl des kajkawischen Idioms natürlich. Nur so konnte er den ganzen Schmerz seines Volkes in den „Balladen" den richtigen Ausdruck geben. Die Melodie wird durch den archaischen Akzent des Kajkawischen unter-stützt. Die Deminutive unterstreichen den Liebreiz des Sprachausdrucks.
Die Ballade beginnt mit einer Anspielung auf den alten slawischen Glauben an Zauber, Magie und unheilbringende Vorahnungen. Die schwarze Katze ist im Volksglauben die Darstellung des ankommenden Unglücks. Die Vorahnung des „Bauern, der sich all das vergebens anschaut" wird sich im baldigen Jahr 1573 erfüllen. Der Dichter betont die Ankündigung des Unheils mit dem poetischen Bild der schwarzen Katze und der schwarzen Wolke, um die Größe der düsteren Macht, die ankommt, zu betonen. Die Wolken sagen Sturm und Unwetter vorher, und nach alten, nie ganz verlassenem Glauben, werden sie von den bösen Geistern geschickt. Die Naturkatastrophen bringen Hunger und Tod, insofern ist die Angst des Bauern verständlich. Die komplette, räumliche und zeitliche Hoff-nungslosigkeit geht hervor aus der Dürre und den Überschwemmungen, denen gegenüber der Bauer hilflos ist, und sowohl Fremde als auch Feinde im Land, vor denen der Bauer genauso ungeschützt ist.

Es scheint mir, daß die Zeitspanne vor dem Vorabend des Bauernaufstandes durch die Jahrhunderte bis zur Zwischenkriegszeit, aber auch Nachkriegszeit, sich in dieser Ballade, in einen Schrei des unbeschreiblichen menschlichen Leidens, der allen Zeiten und allen Milieus immanent ist, geronnen ist.

PO MEDVEDNICI

A. D. 1570

Po Medvednici, kakti maček,
vleče se čarni, čarni oblaček.
Opet bu nam tuće opalo tacek,
zakaj je prek planke skočil čarni maček ?

Po Medvednici kakti tenta vleće se oblaček,
zacopral nam je orsag copernjak seh copernjaček.

Muž merka se to
bez hasne,
bedaček.

Garmi, blisiće,
veter nosi tiće,
tici perhuću, kriče,
bu nam potropala tuča su zob
i helde još jedini falaček.

Nigde nigdar nade ni pomejnši traček.
Ak nisi pod vodom al pak sušom žgan,
popali ti polje nemškutar, Lutoran,
Hasankan, Tatarkan, Budimski Sinan,
al zemalski kapetan,
medvedgradski ban.

Sakim vragom sfundan saki božji dan,
cvrlji se muž polehko kak v ponjve puran.
Kampana Ježusovo, simtamle na stran:
„Kaj ste vre ćuli, kume: Sisiek je zežgan!"

V varožlinske gmajne se podravske hiže
popalil je Turčin paša iz Kaniže.

Sanobor je prepun Ungnadovih Španjolov,
otpelali su snočka tristpet jarmov volov.

Tahi je v Stubice spreluknal tri device,

kaj muži nisu zmleli muke za gornice.

Jašprist je vćera, vu ime klera,
došel da nam zadnju kravu pretera.

ÜBER MEDVEDNICA

Im Jahre des Herren 1570

Über Medvednica, wie eine Katze,
zieht ein schwarzes, schwarzes Wölklein.
Es wird wieder eine Schubkarre voll Hagel fallen,
wieso sprang die schwarze Katze über die Planke ?

Über Medvednica zieht sich wie die Tinte ein Wölklein,
verhext ist die Gegend von dem Hexer aller Hexer.
Der Mann schaut sich all das an
vergebens,
Dummerchen.
Es donnert, es blitzt,
der Wind trägt die Vögel,
die Vögel schreien, flattern auf,
der Hagel wird uns den ganzen Hafer
und das letzte Stück Buchweizen zertrümmern.

Nirgendwo niemals keine Spur von Hoffnung.
Wenn du nicht unter Wasser bist oder aber von der Dürre verbrannt,
wird dir das Feld durch den Eingedeutschten, Lutheraner,
Hassankhan, Tatarkhan, Budapester Sinan,
oder durch den Landeskapitän; Staatshalter von Medvedgrad verbrannt.

Durch alle Teufel, an allen Tagen des Herrn vernichtet,
brutzelt der Mann langsam wie der Truthahn im Bräter.
Die Glocke Jezusovo, bimmelt einseitig:
„Haben sie schon gehört, Gevatter: Sisak ist verbrannt!"

In Varazdins Gemeinde,
verbrannte der türkische Pascha aus Kaniza alle Häuser Podravinas.

Samobor ist voller spanischer Soldaten Ungnads,
gestern Abend haben sie fünfunddreißig Ochsengespanne weggeschleppt.

Tahi hat in Stubica drei Jungfrauen durchlöchert,
weil die Männer für die Pacht kein Mehl mahlten.

Der Erzpriester ist gestern im Namen des Klerus gekommen,
um uns die letzte Kuh einzutreiben.

Viktorija Doneit

OŠ 22. lipnja, Sisak
Ravnatelj: Verica Bašić, prof
Sisak, Lovrićeva 27
tel/fax 044 - 522 753

Društvo AMAC e.V.
Frankfurt

Poštovane kolegice i kolege!

OŠ 22. lipnja, Sisak sljedbenik je najstarije škole u Sisku, datira iz 1874. god. Tijekom prošlosti prošla je kroz sva razdoblja školske politike u Hrvatskoj.
Danas se nalazi u središtu grada Siska, broji 750 učenica i učenika te 50 učitelja. U sklopu škole su i odjeljenja s posebnim programom u koji su uključeni i učenici s lakšom mentalnom retardacijom (60 učenika).
U redovitojoj nastavi prema odluci Ministarstva prosvjete uči se engleski i njemački jezik. Problem se javlja s učiteljima njemačkog jezika. Naime do 1990. god. njemački jezik bio je zapostavljen, mali broj završenih učitelja, što danas ima za posljedicu nestručnu nastavu njemačkog jezika u školama (npr. turistički radnik.)
Kako bismo poboljšali nastavu njemačkog jezika, povezali različite kulture i običaje, obraćamo vam se zamolbom za suradnju i pomoć.
Predlažemo suradnju druženjem mladih i učitelja tijekom ljetnih praznika koji redovito traju od 15. lipnja do 31. kolovoza.
Projekt suradnje
- mjesto: Sisak, OŠ 22. lipnja
- vrijeme: ljetni prazinici
- sudionici: djeca od 10 -15 god. starosti
- program: učenje njemačkog jezika u grupama po strosnoj dobi odnosno stupnju znanja
- do 5 sati dnevno
- zajedničko druženje i upoznavanje znamenitosti Sisačko - moslavačke županije uključujući etno park "Lonjsko polje".
Projekt je popraćen željom promicanja hrvatske kulture preko gostoprimstva.
Uz zamolbu vašem društvu, molimo vas za prosljedbu i širenje ove ideje ostalim hrvatskim udrugama koje bi mogle i željele sudjelovati u ovom ili sličnim kulturno socijalnim projektima.

Sa srdačnim pozdravima

Verica Bašić u Sisku 4. svibnja 1997.

Von der Adria an die Ostsee

Gegenbesuch einer Zagreber Studentengruppe in Münster

Im Juni 1995 führte die Abteilung für osteuropäische Geschichte an der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster eine vom Deutschen Akademischen Austauschdienst (DAAD) und von der Universität geförderte Exkursion nach Kroatien durch; gemeinsam mit Zagreber Studenten fuhren wir zehn Tage lang auf einem Kutter entlang der dalmatinischen Küste von Stadt zu Stadt. Beim Abschied in Zagreb entstand der Plan, in diesem Jahr einen Gegenbesuch der Abteilung für Geschichte an der Philosophischen Fakultät Zagreb zu organisieren. Und das ist gelungen!

An den Vorbereitungen für den Besuch, die mit den ersten Programmentwürfen bereits im letzten Herbst begannen, beteiligten sich auch mehrere Münsteraner Studenten, die an der Fahrt nach Kroatien teilgenommen hatten. Der DAAD bewilligte Mittel, die ausreichten, die meisten Kosten der Zagreber Gäste einschließlich der Anreise mit dem Zug zu decken.

Am Sonntag, dem 12. Mai, machte sich die Zagreber Gruppe auf den Weg nach Norden. An der Exkursion nahmen neun Studentinnen und ein Student des dritten und vierten Studienjahres teil; geleitet wurde die Gruppe von mr. Zvjezdana Sikirić. Zu der Gruppe gehörten auch die fünf Studentinnen, die 1995 gemeinsam mit den Münsteranern entlang der Küste gereist waren.

Zagreber Studenten vor dem Holsteintor in Lübeck
Foto: Christoph Dedring

In Köln erwartete ich gemeinsam mit einer Münsteraner Studentin die Gruppe auf dem Bahnhof; wir besichtigten den Dom und Groß St. Martin, gingen zum Heumarkt und an das Rheinufer, bevor wir in den Zug nach Münster stiegen. Hier bereiteten Münsteraner Studenten den Gästen schon auf dem Bahnsteig einen Sektempfang, bevor sich die Zagreber auf die Gastgeber verteilten; sie waren bei Münsteraner Kommilitonen privat untergebracht.

Am ersten Tag besichtigte die Gruppe das Universitätsgelände; sie wurde vom Direktor der Abteilung, Prof. Dr. Frank Kämpfer, begrüßt, der letztes Jahr die Exkursion nach Dalmatien gemeinsam mit mir geleitet hatte. Wir gaben einen Überblick über Aufbau und Inhalte des Geschichtsstudiums an deutschen Universitäten. Prof. Dr. Peter Johanek, Direktor des Institutes für vergleichende Städtegeschichte, begrüßte die Gruppe am Nachmittag und führte sie durch die Innenstadt von Münster. Abends fand dann im Hause einer Studentin eine Grillparty statt, zu der auch einige ständig in Münster lebende kroatische Studenten kamen. Schade, daß es an dem Tag so ungemütlich kalt war!

Unser Ziel am Mittwoch war die Industrielandschaft des Ruhrgebietes. Wir besuchten das Bergbaumuseum in Bochum; für die Anreise benutzten wir zwei VW-Busse, die wir bei der Fördergesellschaft der Universität gemietet hatten. Heute wie auch an den folgenden Tagen fuhren neben den Zagrebern auch einige Münsteraner Studenten mit. Im Bergbaumuseum stießen wir auf ein Plakat von ca. 1942, in dem kroatische „Gastarbeiter" im Ruhrgebiet über die Möglichkeit informiert wurden, durch Einzahlungen in Deutschland ihren Angehörigen in der Heimat 10 kg Zucker zukommen zu lassen.

Nachher besichtigten wir das Museum der Firma Krupp in einem Seitenflügel der prachtvollen Villa Hügel oberhalb des Baldeneysees im grünen Süden von Essen.

Der nächste Tag führte die Gruppe ins Schloß Nordkirchen südlich von Münster, die prächtigste Schloßanlage im Münsterland, vom Bauplan her eine verkleinerte Nachahmung des Schlosses in Ver-sailles. Das Bild der Kaiserin Maria The-resia in einem der Räume war den Zagrebern gleich vertraut. Zweite Station war Soest mit seinem gut erhaltenen alten Stadtbild. Welch ein Kontrast zwischen dieser ruhigen Stadt und dem hektischen Bochum am Vortag!

Am Freitag begann innerhalb der großen Reise eine kleine Reise. Mit den VW-Bussen ging es nach Bremen, wo uns einer der Münsteraner Studenten aus der Gruppe führte; als gebürtiger Bremer und Kunstgeschichtler konnte er uns auch viele Einzelheiten zeigen, die uns sonst entgangen wären. Der Roland in Bremen rief natürlich den Orlando in Dubrovnik als Gemeinsamkeit der Stadtkultur in Erinnerung!

Gegen Abend waren wir in Hamburg, wo wir Plätze in der Jugendherberge auf dem Stintfang hoch über dem Hafen reserviert hatten. Auf unserem ersten Bummel Richtung Zentrum und Alster sahen wir, daß das kroatische Generalkonsulat nur eine Ecke weiter lag. Am Samstagmorgen besichtigten wir die Innenstadt. Einen historischen Kern, in dem sich alle Sehenswürdigkeiten konzentrieren wie in Bremen oder Münster, gibt es in Hamburg nicht mehr; man läßt sich eher treiben und gewinnt immer neue Eindrücke und Ausblicken. Am Nachmittag gelangten wir mit Schiff und Bus elbabwärts bis Blankenese, wo die Häuser am steilen Elbhang über Treppen wie in Dalmatien zu erreichen sind.

Die Tagesfahrt von Hamburg nach Lübeck am Sonntag war viele aus der Gruppe der Höhepunkt der Reise. Trotz aller Kriegszerstörungen und mancher Bausünden bis in die siebziger Jahre hat die Altstadt von Lübeck in großen Teilen noch ihren Charakter bewahrt. Für die Zagreber Studenten verband sich Lübeck vor allem mit Thomas Mann; vor dem Buddenbrook-Haus entstand ein Gruppenfoto. Abschließend fuhren wir noch nach Travemünde, um die ganze Spanne zwischen Adria und Ostsee zu überbrücken. Zum Baden lud das Wetter leider nicht ein; doch haben einige von uns zumindest die Füße ins Wasser gehalten.

Für den Montag hatte einer der Münsteraner Studenten eine Besichtigung der NDR-Studios in Hamburg arrangiert, auch für alle deutschen Mitreisenden eine Neuigkeit. Nach einem einleitenden Gespräch über die deutsche Medienlandschaft sahen wir unter anderem das Studio, aus dem die Tagesschau gesendet wird. Einige von uns durften als „Sprecher" Platz nehmen; zwei Studentinnen aus Zagreb gaben sogleich den Wetterbericht für Kroatien und die Föderation! Am Nachmittag sind wir nach Münster zurückgekehrt.

Am Dienstag, dem Abreisetag, fand in der Bibliothek der Abteilung für osteuropäische Geschichte ein großes gemeinsames Frühstück statt. Wer hätte gedacht, wie gemütlich dieser Raum plötzlich wirken konnte! Im Anschluß wurde die Gruppe vom Ratsältesten Fritz Krüger in Vertretung der Oberbürgermeisterin Marion Tüns im Friedenssaal des Rathauses empfangen. In diesem Saal wurde 1648 der Westfälische Friede zur Beendigung des Dreißigjährigen Krieges geschlossen.

Am frühen Nachmittag hieß es Abschiednehmen. Am nächsten Morgen war die Gruppe in Zagreb.

Die Exkursion stand in Anlehnung an das Thema der vorjährigen Exkursion „Stadtlandschaft Dalmatien" unter dem Thema „Stadtlandschaft Norddeutschland", von deren Charakteristika die Gäste während des Aufenthaltes vielfältige Eindrücke erhalten haben. Auch für die meisten der beteiligten deutschen Studenten war der Ansatz des Programmes neu. Verschieden stark gewichtet, wurden bei den einzelnen Stationen immer wieder die Leitfragen aufgegriffen:

Zu welcher chronologischen Gründungsschicht gehört die Stadt? Nur Köln hat antike Wurzeln. Münster, Bremen und Hamburg entstanden alle als politische und kirchliche Zentren im Zusammenhang der karolingischen Nordexpansion und dem Aufbau der Kirchenorganisation. Zu derselben Schicht lassen sich auch die Anfänge von Zagreb und die Gründung des Bistums unter König Ladislaus zuordnen.

Lübeck ist, unabhängig von der namengebenden slavischen Vorgängersiedlung einige Kilometer unterhalb an der Trave, klassisches Beispiel einer hochmittelalterlichen Kolonisationsstadt. Zu dieser Schicht sind auch der Stadtteil Gradec in Zagreb, Varaždin oder Samobor zu rechnen. Die Inschrift am Lübecker Holstentor „Concordia domi foris pax", „Eintracht zu Hause, Frieden nach außen" war genauso das Ziel der hochmittelalterlichen Stadtgemeinden in Slavonien und Dalmatien.

Welche Rolle kam und kommt der Stadt im Handels- und Verkehrsnetz zu? Speziell sprachen wir die Hanse an und wiesen auf Unterschiede und Parallelen in der Ausrichtung der damaligen und der modernen Verkehrswege hin.

Welche Stellung nimmt die Stadt in der Hierarchie der Städte ein? Am besten ließ sich dies an der verlangsamten Entwicklung von Soest, an der Expansion der Ruhrgebietsstädte und am späten schnellen Aufstieg von Hamburg aufzeigen.

Weitere Aspekte waren die jeweilige Stadttopographie, das von den Baumaterialien geprägte Stadtbild (die Besonderheit der Backsteinromanik und -gotik, von den besuchten Städten am besten bewahrt in Lübeck), der Wandel der Städte durch die Industrialisierung, die Folgen der Zerstörungen im Zweiten Weltkrieg. Der Aufenthalt in Lübeck bot die Gelegenheit, die Bedeutung der Aufhebung der innerdeutschen Grenze durch die Wiedervereinigung zu veranschaulichen. Immer wieder sind wir auf Unterschiede und Gemeinsamkeiten zwischen Kroatien und Deutschland eingegangen. Das Zusammenwachsen zu einer festen Gruppe kroatischer und deutscher Studenten wurde durch mehrere Umstände begünstigt: Teilweise kannte man sich bereits vom vorigen Jahr her; die private Unterbringung und die gemeinsamen Erlebnisse während der Programmteile förderten das Kennenlernen. Die meisten der Zagreber Studenten konnten gut oder leidlich deutsch; die Studenten sprachen untereinander ersatzweise manchmal englisch. Ich selbst habe mich an die Zagreber Gäste meistens auf kroatisch gewandt und bei den Führungen teilweise erst auf kroatisch, dann für die Münsteraner Kommilitonen auf deutsch erklärt. Die Zagreber Studenten verfügten über erstaunlich gute Vorkenntnisse zur deutschen Geschichte.

Die Exkursion hat nicht nur die in sie gesetzten wissenschaftlichen Ziele erreicht, sie hat auch im besten Sinne der Völkerverständigung gedient.

Dr. Ludwig Steindorff
Hochschuldozent an der Abteilung für Osteuropäische Geschichte der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster Student der Universität Zagreb 1976-77 und 1978-80; Gastdozent an der Abteilung für Geschichte der Philosophischen Fakultät der Universität Zagreb 1993

TRIBINA 20.06.1997. *Seriju od tri predavanja o Hrvatima Nobelovcima započela je prof.dr.Jasna Peter-Katalinić u Kölnu u organizaciji Colonie croaticae 16.svibnja 1997. godine o profesoru doktoru Vladimiru Prelogu, dobitniku ove visoke nagrade za zasluge na području stereokemije i organske kemije prirodnih materija 1975.godine. Predavanje istog sadržaja održano je u Frankfurtu 2o. lipnja 1997. Profesor Vladimir Prelog preminuo je 7.1.1998. u Zürichu.*

VLADIMIR PRELOG: CHEMIKER UND NOBELPREISTRÄGER

in memoriam

Nicht immer imponiert bei bedeutenden Chemieforschern auch die Persönlichkeit. Aber für V. PRELOG war sie kennzeichnend: Seine eindrucksvolle Vortragsweise, sein Witz, seine Schlagfertigkeit sind sozusagen ein Vehikel auch seines wissenschaftlichen Wirkens.

VLADIMIR PRELOG wurde am 23. Juli 1906 in Sarajevo als Sohn des bekannten kroatischen Historikers Prof. Milan Prelog geboren. In seiner Jugendzeit war er nicht nur ein guter Schüler, sondern auch ein erfolgreicher Leichtathlet. Eine ganze Sammlung von Medaillen, die er sich als Sprinter erwarb, verwendet er heute noch gern zum Beschweren seiner Manuskripte.

Nach dem Abitur in Zagreb studierte er an der Technischen Hochschule in Prag, wo er 1929 bei Emil Voroček promovierte. Nach fünfjähriger Tätigkeit in einem Industrielaboratorium kehrte er in seine Heimat zurück und wurde 1935 an der Universität Zagreb zunächst Privatdozent, später Professor für Organische Chemie. 1941 mußte er wegen der Kriegswirren Kroatien verlassen und fand in Zürich im Laboratorium von LEOPOLD RUŽIČKA ein neues Arbeitsfeld. 1943 wurde er an der Eidgenössischen Technischen Hochschule Privatdozent, 1945 Titularprofessor, 1947 außerordentlicher und 1950 ordentlicher Professor. 1957 wurde er nach dem Rücktritt von RUŽIČKA dessen Nachfolger als Vorstand des Laboratoriums für Organische Chemie der ETH.

Während seiner Laufbahn hat PRELOG zahlreiche Ehrungen erfahren. Er war Ehrendoktor dreier Universitäten, -Ehrenmitglied mehrere ausländischer wissenschaftlicher Gesellschaften und Träger hoher Auszeichnungen, u.a. des Marcel-Benoist-Preises, der höchsten wissenschaftlichen Auszeichnung der Schweiz. 1975 erhielt er, zusammen mit J.W.Cornforth, für seine überagende Leistungen auf dem Gebiet der Stereochemie und der organischen Chemie der Naturstoffe den Nobelpreis für Chemie.

Seine Verbindungen zu Kroatien waren nie unterbrochen: 1948 wurde Prelog war Ehrenmitglid der Kroatischen Chemischen Gesellschaft. Ab 1954 war er Mitglied der Akademie der Künste und der Wissenschafften JAZU in Zagreb. **Vladimir PRELOG war Ehrenvorsitzender der AMAC - Verein der ehemaliger Studenten der Kroatischer Universitäten.**

Biographische Notiz zur Vortragender:

Prof. Dr. Jasna Peter-Katalinić
Institut für Medizinische Physik und Biophysik
der Universität Münster
Robert-Koch-Str. 31
D-48119 Münster

Geboren (27.5.1943) und aufgewachsen in Zagreb. Abitur am VI.Gymnasium 1961. Studium der Chemie an der Technolgischen Fakultät der Universitat Zagreb. Während des Studiums zwei Aufenthalte als Werkstudentin im Photochemie-Labor von BASF. Ludwigshafen. Diplom 1967. 1968 Umzug nach Zürich und Anfang der Dissertation im Organisch-Chemischen Institut der Universität Zürich unter der Leitung von Professor Hans Schmid. Dezember 1970 Heirat mit Martin G. Peter. Im November 1971 Geburt der Tochter Jelena. Doktorprüfung in April 1972 bei Proffs. Schmid und Dreiding. Promotion zum Doktor der Chemie an der Universität Zürich in Juni 1973. Aus dieser Zeit 5 Publikationen und 2 Kongressbeiträge über sigmatrope Umlagerungen in gespannten Ringsystemen. Umzug nach College Station, Texas USA. Postdoc und Lecturer am Department of Chemistry, Texas A+M University 1973-1976. Thema der wissenschaftlichen Arbeit: Totalsynthese von Terpenen mit Zytostatika-Wirkung Im Juni 1974 Geburt des Sohnes Cyril. 1976 Umzug nach Bonn. Wissenschaftliche Assistentin an der Universitat Bonn im Pharmazeutischen Institut, später im Institut für Physiologische Chemie. Implementierung der ma-ssenspektrormetrischen Methoden in der Glykoko-njugatforschung. Sequenzierung der Glykolipide Gly-koproteine und Oligosaccharide. Tumor-assoziierte Antigene, Bakterielle Antigene und deren Wechsel-wirkung mit Antikörper, Lektinen und Toxinen, Habilitation im April 1996. Aus dieser Zeit 90 Publikationen und ebensoviele Kongressbeiträge, Gastvorträge in der Schweiz, Japan, Italien, Niederlande, Israel und Kroatien. Wissenschaftliche Kooperationen mit USA, Canada, Frankreich, Japan und Kroatien (ab 1992). Ruf nach Münster in 1996. Aufnahme der jetzigen Tätigkeit im Oktober 1996. Ausweitung der internationalen Zusammenarbeit, Gründung eines Labors für Biomediznische Analytik. Lebt in Münster und Potsdam.

I.K./J.P.K.

ACHEMA 97

Predikat velesajam u znaku internacionalizacije i globalizacije znanosti i privrede

Velesajam ACHEMA 97 zatvorio je 14. lipnja 1997. svoja vrata nakon jednotjedne izložbe vrhunske kemijske tehnike, biotehnologije i tehnolgije zaštite okoliša. Sa 3700 izlagača iz 46 zemlja ostaje ACHEMA najznačajnija velasajamska svog područja i to u svjetskim razmjerima.

Organizator ACHEMA-e je DECHEMA e.V. - registrirano tehničko-znanstveno društvo s obilježjem društvene koristi. Organizacija izložbi pa i visoko profesionalnih kao što je ACHEMA, u Njemačkoj je tradicija strukovnih udruga.
DECHEMA je započela svoj rad kao strukovni forum 1918. u "Društvu njemačkih kemičara". Područje rada DECHEMA-e je tehnički napredak, unapređenje znanstvenog istraživanja i tehničkog odgoja. Brojne privatne, javne i državne organizacije sudjeluju u radu DECHEMA. Zato DECHEMA nalazi svoje mjesto kao spona trokuta koji tvore država, znanost i gospodarstvo. Podjela uloga djelovanja zasniva se na načelu supsidijarnosti: svatko radi onaj posao koji može obaviti vlastitim snagama. Tako djeluje DECHEMA u kojoj predstavnici znanosti, privrede i državnih ureda, stručno i interdiscplinarno surađuju na rješavnju zadaća tehničkog zakonadavstva, državne promidžbe znanstvenog istraživanja, a i kao neutralna savjetodavna instanca za nositelje političkih odluka.

Uredi DECHEMA-e za znastvenu kooperaciju već se nalaze u zemljama istočne Europe, i to u Češkoj, Rumunjskoj i Bugarskoj. Hrvatske nema na popisu zemalja suradnika unatoč mnogostranoj suradnji i nastupu hrvatskih kemijskih poduzeća na njemačkom tržištu. Iznenađuje, nažalost, i podatak kako se između 46 zemalja izlagača nije našlo niti jedno hrvatsko poduzeće na sajmu ACHEMA 97 u Frankfurtu. Pitanje je zašto uz dvadesetak čeških, 13 finskih, 4 slovenska, pa čak i jednog predstavnika iz Savezne Republike Jugoslavije, nitko iz Hrvatske nije uvidio potrebu promicanja hrvatskoga proizvoda na tom značajnom skupu. Jer nije riječ samo o promicanju poduzetništva nego, a to se vidi na primjeru Češke Republike, i o promidžbi države kao znastveno-proizvodne adrese.

Ideja vodilja ACHEMA 97 jest SUSTAINBLE DEVELOPMENT - ŠANSA ZA NAŠU BUDUĆNOST.

Potrajno gospodarenje nije samo obveza međunarodne zajednice koja je preuzeta 1992. na konfernciji u Rio de Janeiru. To je i jedini put koji osigurava životne osnove našem i budućim naraštajima.Riječ je so o racionalnoj uporabi sirovina, fosilnih izvora energije i prirodnih izvora (resourcea - vode, zraka, tla i biosfere, kako bi današnji naraštaj zadovoljio svoje potrebe a da ne oštećuje buduće naraštaje.

Kemijska industrija s izuzetno važnim utjecajem na okoliš ima posebnu zadaću u osiguravanju potrajnog gospodarenja. Nastojanje da se smanji negativan utjecaj na okoliš postalo je samo po sebi razumljivo i u kemijskoj industriji koja time iskazuje globalnu odgovornost.

Kemija u bivšim socijalističkim zemljama: Nakon preokreta prodor zapadnih proizvoda

ACHEMA 97 predstavila je 8 zemalja izlagača iz istočne Europe, što je gotovo 25% predstavnika Starog kontinenta. Tranzicija je omogućila prodor industrijskih proizvoda na tržište na kojemu domaća industrija, uz zastarjelu tehnologiju i nisku proizvodnost, ne može konkurirati. Nizak ekološki standard, prekomjerni kapaciteti, slom tržišta, sve je to hipoteka nagloga preokreta. Iako tržište pokazuje veću potražnju nego što to dopušta kupovna moć, marketing i globalna infrastruktura Zapada uspijevaju postići prodor suvremene tehnologije. U nedostaku vlastitoga kapitala, kemijska poduzeća iz istočne Europe traže kooperaciju sa stranim ulagačima. Ali kooperacija se ne traži samo u proizvodnji, nego i u suradnji u zajedničkim znanstvenim projektima, a to se posebno pozitivno ocjenjuje,. Iz te se suradnje očekuje nova generacija proizvoda za budućnost, proizvoda čija će proizvodnja biti u mnogim slučajevima probitačna upravo u novim industrijskim središtima.

Iseljena Hrvatska je u poziciji da pridonese suradnji na polju kemijske znanosti i industrijske proizvodnje

Hrvatska je zastupljena u svijetu kemijske znanosti s dva nobelovca. To su Lavoslav Ružička i Vladimir Prelog. Zato treba ovdje spomenuti predavanje gospođe prof. dr. Jasne Peter-Katalinić s Instituta za medicinsku fiziku i biofiziku Sveučilišta Münster što ga je u organizaciji "Udruženje bivših studenata i prijatelja hrvatskih sveučilišta AMAC", održala 20. lipnja u Frankfurtu. Predavanje je bilo posvećeno posljednjem, tada još živućem nobelovcu-Hrvatu prof. dr. Vladimiru Prelogu. Taj čuveni znanstvenik, rodjen u Sarajevu, školovan u Osijeku, Zagrebu i Pragu, od 1941. godine djeluje u švicarskom Zürichu. Za tu je zemlju 1975. godine dobio i Nobelovu nagradu za kemiju za zasluge na području stereokemije i organske kemije prirodnih tvari. Vezu s domovinom i Zagrebom nikada nije prekinuo.

Ovaj nastup pred širokom publikom otkriva tek djelomično potencijale hrvatskih znanstvenika - iseljenika. Njihovo uključivanje u gospodarske tokove domovine zadaća je koju si postavlja i Forum inženjera i tehničara, HIT&E koji djeluje u krilu udruženja AMAC u Njemačkoj. Uspostavljeni kontakt s udruženjem DECHEMA omogućava nam posredovanje njihovih usluga i u Hrvatskoj.

Ivica Košak

Pravednik Žarko Dolinar

Yad Vashem je memorijalni kompleks holokausta u Jerusalemu. Sastoji se od muzeja i arhiva holokausta, Dvorane sjećanja s vječnom vatrom i imenima 22 najozloglašenija logora smrti. U kompleksu se nalazi Dolina nestalih općina, potresni labirint velikih kamenih blokova s popisima svih nestalih židovskih

znanstvenik i profesor sveučilišta u Bazelu, dokazao je već u ranoj dobi veličinu svoga duha. Nezaboravna mi je večer, u Frankfurtu, nakon godišnje skupštine naše udruge, kojoj je bio nazočan i prof. Dolinar. Svojim veselim, optimističkim bićem i ponekim vicem, raspoložio je sve prisutne. Tijekom večeri ispričao

Kameni blok s hrvatskim Pravednicima *Foto: Milan Červinka*

općina u Europi. Sve je to smješteno u Parku pravednika, gdje je svako stablo zasađeno nekome u čast, a navedeni su i ime i zemlja podrijetla

Počasnu titulu "Pravednik među narodima" dodjeljuje Yad Vashem po vrlo strogim kriterijima nežidovima koji su, bez obzira na opasnost za vlastiti život, spašavali ugrožene Židove od deportacije u logore smrti. Ti ljudi, Pravednici, zrake su svjetla u doba mraka i barbarstva u Europi. U doba kada su često zatajili i pojedinci i institucije od kojih se moglo očekivati spašavanje života, ipak se našlo ljudi koji su, slijedeći samo svoju savjest, spašavali živote drugih, ne gledajući ni vjersku ni nacionalnu pripadnost. Jedan od takvih je i pokretač i osnivač AMAC Mundi prof. dr. Žarko Dolinar te njegov brat Boris. Žarko Dolinar, godinama vrhunski svjetski stolnotenisač,

nam je da je dobio povelju "Pravednika među narodima" Yad Vashema, i popratio to svojim dječačko-vragolastim komentarom: " Ah, što sam već napravio (!?) ništa naročito, falsificirao sam potpis ministra unutarnjih poslova NDH ". Ni riječju nije spomenuo opasnost za vlastiti život. Tako se jednostavnim riječima o takvu djelu može izraziti samo čovjek velikog duha. Tim: " Ah što sam već napravio (!?)", spasio je mnoge židovske živote od sigurne smrti u logoru Jasenovac. Zato mu je 1993. dodijeljena povelja "Pravednika među narodima". Svi mi članovi AMAC-a možemo biti ponosni da je pokretač naše udruge hrvatski Oscar Schindler, Pravednik Žarko Dolinar.

Milan Červinka

PROGRAM UPORABE ENERGIJE BIOMASE I OTPADA - BIOEN

U više se zemalja u razvoju provodi energetski obrat. Taj razvoj omogućit će upravo tim zemljama vodeću ulogu u tranziciji energetskoga sektora.

Preokret u primjeni i proizvodnji energije u skladu sa zaštitom okoliša zadaća je ponajprije industrijski razvijenih zemalja koje u atmosferu poluciraju 80% otpadnih plinova. Ali i slabije razvijene, južne zone moraju se na vrijeme uklopiti u energetsku tranziciju kako bi se izbjegla klimatska katastrofa. Prema pro-cjenama Svjetske energetske agencije (IEA), u zemljama u razvoju će, kao posljedica rasta pučanstva te industrijalizacije i modernizacije,porasti otpad ugljičnog dioksida (CO2) za 60% do 2005. god.

Od 1993. postoji u Pekingu državni energetski institut Be Con. Početni rad toga državnog organa bio je organiziranje tečajeva o štednji energije.Direktor Be Cona u svom izvještaju iznosi kao najveći uspjeh studiju "Least-cost-Planning " za planiranje pekinškog industrijskog centra Šenzen. Prema podlogama istraživačkog rada, snaga električnih centrala mogla se smanjiti s prvotno planiranih 2400 MW na 1800 MW.

Napori za uvođenje u primjenu suvremenih tehnika u energetici postoje i u Indiji gdje se u neposrednoj industrijskog proizvodnji sve više rabe sustavi kogeneracije, napr. u šećeranama. Jednu od vodećih uloga ima "Thata", institut za energetska istraživanja u New Delhiju. Posebice se poklanja pažnja kombiniranim uređajima, kao npr. rashladnim uređajima koji procesnu toplinu rabe u proizvodnji. Tako u Indiji više plantaža upotrebljava otpadnu toplinu iz hladnjača za proces sušenja.

Promišljena primjena energije, pogotovo obnovljivih oblika, može se u dogledno vrijeme pokazati kao strateška prednost. To je mišljenje koje zastupa i Christopher Flavin, ekspert za energetiku u Washingtonskom Worldwatch Institutu. Flavin ocjenjuje kako zemlje trećega svijeta imaju, dugoročno, dobre šanse za ulazak u solarno doba. Drugačije nego industrijski razvijene zemlje, one nisu vezane za dugoročne investicije u proizvodnju i promet fosilnih energetika koje se polako isplaćuju.

Već sada zauzima Indija značajno mjesto u svjetskoj ljestvici primjene solarne ili pak energije vjetra. "Ako i druge zemlje trećega svijeta budu slijedile taj primjer, bit će to za njih uvod u industrijsku revoluciju", kazao je Flavin na Klimatskoj konferenciji 1995. u Berlinu. I Svjetska banka podupire u novije doba takav kurs razvoja. Na Klimatskoj konferenciji UN-a predstavljena je Solarna inicijativa, koja će u sljedećih godina imati na raspolaganju 400 mil. US$.

Sa sudjelovanjem privatnog kapitala bit će angažirano ukupno 1,6 mrd.US$ za uporabu i unapređenje tehnike za dobivanje energije iz obnovljivih izvora. To je izjavio Kenneth Newcombe, stručnjak Svjetske banke.Između ostalog, to će biti 20 MW instalirane snage u vjetrenjačama u Indiji i Costa Rici.

" Vjetrenjače su već danas komercijalne energetske centrale koje su se na tržištu potvrdile", izjavio je Newcombe. Ali i u ostalim oblicima proizvodnje energije iz obnovljivih izvora očekuje se pad proizvodne cijene.

Hidroenergija nije više jedina moguća tehnologija koja omogućuje komercijalnu primjenu obnovljivih izvora energije. U svjetskim razmjerima odvija se robnoplatni promet u vrijednosti preko 1 mlrd. US$ na području primjene sunčane energije. Samo u Njemačkoj je 1994. godišnji promet za razvoj i uporabu vjetrenjača dosegao 600 milijuna DM, i to s 3 do 4 tisuće zaposlenih. Toplinski kolektori sunčane energije dosegli su promet 1994. god. vrijedan 400 milijuna DM. Također je izgradnja elektrana na biomasu (slama, drvo, organski otpad) u Njemačkoj u snažnom porastu.

Za razliku od prije pet godina, kada se plaćalo 8000 DM za instalirani kilowatt, danas je investicicijska svota 2000 do 2500 DM po instaliranom kilowattu i vjetrenjači. Na vjetrovitu položaju cijena el. energije dobivene od vjetra iznosi 14 do 20 Pfg po kWh.

Toplinski solarni kolektori postali su rentabilni i u srednjoj Europi s cijenom 9 do 12 Pfg/kWh. U sunčanim predjelima proizvode solarni kolektori termalnu energiju po cijeni od 9 do 12 Pfg/kWh što čini čvrstu komercijalnu alternativu i ekološku prednost naspram fosilnoga goriva.

Tehnološka uporaba biomase (organskih otpada u poljoprivredi ili šumarstvu) posebice je razvijena u skandinavskim zeljama i u Austriji. U praksi se pokazalo da kod uporabe biomase sustavi kogeneracije imaju prednost. Uporabai električne i termičke energije kao procesne topline pruža dodatnu šansu za razvoj proizvodne infrastrukture u agrarnom sektoru gospodarstva.

Prema dinamici razvoja energetskog sektora na osnovama obnovljivih sirovina, u SR Njemačkoj se prognozira porast zaposlenih u tom gospodarskom sektoru od sadašnjih 5 do 7 tisuća na 70 do 100 tisuća. Kod tih procjena za SR Njemačku ne smije se izostaviti činjenica kako se u slučaju te viskorazvijene industrijske zemlje kultura uporabe obnovljivih izvora energije desetljećima zanemarivala. Sličnu situaciju nalazimo i u ostalim industrijski razvijenim zemljama. To dovodi zemlje u razvoju na polju uporabe obnovljivih izvora energije u iste početne pozicije s razvijenim industrijskim dražavama. Globalno značenje primjene ekološki opravdanih izvora zahtjevat će i know-how - sharing, što je dodatna šansa za uključivanje industrijski nerazvijenoga gospodarstva u primjenu obnovljivih izvora energije.

Tehnološki transfer je modalitet koji i hrvatskom gospodarstvu pruža mogućnost uključivanja u industrijsku revoluciju energetskog obrata. Pri tome može upravo "Iseljena Hrvatska" odigrati nemalu ulogu. Ne samo u izravnim uključivanjem povratnika i njihova kapitala, nego i aktivnom promidžbom Hrvatskog gospodarastvu uz pomoć stručnjaka zaposlenih u inozemstvu. Tisuće apsolvenata hrvatskih sveučilišta kapital su koji se može ugraditi ne samo u obnovu ili izgradnju, nego i u tranziciju gospodarske kulture u domovini. Strukovna društva kao što su AMAC ili HIT&E u SR Njemačkoj, spremne su dati svoj doprinos tome radu.

Sa stajališta hrvatskih državljana koji kroz strukovna udruženja u Njemačkoj nastoje pridonijeti razvitku domovinskog kako gospodarstva tako i znanosti, postavlja se pitanje globalnog pristupa kod davanja zahtjeva za javna sredstva u Europskoj uniji. Niz formalnosti koje su potrebne nije moguće ispuniti preko stajališta dobrovoljnih udruga, tj. e.V.-a u Njemačkoj. Zato se moje pitanje odnosi na potrebu za institucijom Republike Hrvatske u SR Njemačkoj koja bi informativno i savjetodavno surađivala na promidžbi gore navedenih programa, kako u hrvatskim gospodarskim i znanstvenim krugovima, tako i u poduzetništvu hrvatskog iseljeništva u SR Njemačkoj. Protiv ovakvih zahtjeva često se podiže etatizam kao tužba. Ali podsjetimo se: ADAC e.V. je najveći njemački moto-športski klub. To je poznato; ali manje je poznato kako većina helikoptera koji pod njegovim imenom vrše službe za spasavnje u Njemačkoj pripada

ministarstvu obrane i njima upravljaju piloti savezne vojske. Društvo C.A.R.M.E.N. e.V. - Centrales Agrar-Rohstoff-Marketing- und Entwicklungs-Netzwerk - financira svoju aktivnost iz budžeta pokrajinske vlade Bavarske.

Energetski sektor gospodarstva s kratkim rokovima isplate uloga može biti vrlo zanimljiv za namjensku štednju. Uporaba i održavanje malih lokalnih energetskih centrala s primjenom obnovljivih izvora energije isto tako, jer to je i stvaranje industrijsko-obrtničkih radnih mjesta u seoskoj sredini.

TEHNOLOŠKA PRIMJENA BIOMASE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Udruženje bivših studenata hrvatskih sveučilišta AMAC - Deutschland e. V. na 10. europskoj konferenciji o uporabi biomase, od 8. do 10. 6. 1998. u Würzburgu

udjela biomase u ukupnoj energetskoj bilanci. Sada se oko 5% sveukupnih hrvatskih energijskih potreba zadovoljava drvom. Suvremena tehnologija kogeneracije omogućava dobivanje i toplinske i električne energije iz jednog izvora goriva - biomase. To rješenje može kratkoročno omogućiti znatno povećanje udjela biomase u proizvodnji energije.

Poticaj za uporabu biomase od strane AMAC e.V. jest njegovo upućivanje na vlastiti interes sudionika, bio on novčan ili se iskazao kao porast udobnosti življenja, isključenja teškog rada, briga o okolišu, želja za povećanjem iskoristivosti obnovljivih energenata i sl.

Cilj koji slijedi AMAC e.V. jest želja da se "u igru" uvedu hrvatske znanstvene institucije. Pored Energetskog instituta, na hrvatskom izložbenom prostoru sudjelovali su i fakulteti šumarstva i agronomije iz Zagreba.

Predstavnice agronomskog fakulteta iz Zagreba sa Srećkom Bošnjakovićiem HIT&E iz Stuttgsarta i Ivicom Košakom AMAC e.V. u Würzburgu

Foto: Julije Domac

Društvo AMAC e. V. aktivno je u traženju rješenja koja bi bila primjenjiva u gospodarenju agrarnim i šumarskim dobrom u Hrvatskoj, s posebnom pozornosti na integraciju iseljenika u gospodarske i znanstvene tokove domovine.

AMAC e. V. u suradnji s hrvatskim Energetskim institutom "Hrvoje Požar" iz Zagreba, organizirao je promidžbu Hrvatskog nacionalnog energetskog programa na 10. međunarodnom kongresu i izložbi o primjeni biomase koji se od 8. do 11. 6. 1998. održaou Würzburgu/SRNJ.

Pokretanje Nacionalnog energetskog programa 1997. god. novost je u prakticiranju energetske politike u Hrvatskoj. To je početak primjene organizirane skrbi o energetskom sektoru i uporabi energije. Posebna se sekcija toga programa u zagrebačkom Energetskom institutu "Hrvoje Požar" bavi uporabom biomase: projekt BIOEN.

S 43,5% šumskoga zemljišta u ukupnoj državnoj ploštini, u usporedbi s drugim zemljama i regijama Europe Hrvatska pripada među zemlje sa značajnim šumskim zemljištem; to joj, među ostalim, jamči i izglednost većeg iskorištenja i

AMAC e.V. je na 10. europskoj konferenciji o primjeni biomase prikazao sljedeće:

Sirovinski potencijal biomase u Hrvatskoj,

- to uključuje prikazivanja svojevrsnebotaničke karte Hrvatske, što će imati popratni efekt:
- turističku promidžbu Hrvatske.
- Tehnološke mogućnosti hrvatske industrije u neprehrambenoj (non food) primjeni agrarnih proizvoda

Posebice je zanimljivo za AMAC

- uključivanje znanstvenih institucija u promidžbu Hrvatske
- Gospodarske studije za stvaranje novih radnih mjesta u ruralnom području
- Konkretna predstudija za primjenu otpada iz agrarne proizvodnje što jesvojevrsna mobilizacija dosad skrivenih - nekorištenih - rezervi.

Ivica Košak, dipl. ing.

Energija i čist okoliš - osnovice ekonomskog razvoja Hrvatske

Moderna proizvodnja električne energije i čist okoliš nisu međusobno iskjučivi pojmovi. Oni su imperativ u zemlji gdje je turizam jedna od dominantnih grana ekonomije. To je danas moguće realizirati ako se držimo načela *satis quod sufficit*, dakle proizvoditi energije onoliko koliko je nužno potrebno, a onečišćenja toliko da se okoliš može dovoljno regenerirati. Drugim riječima, ne pita se koliko megavata (MW) trebamo, nego koji se energetski servis može ponuditi potrošaču. Dakle važna je efikasnost kod proizvodnje i potrošnje električne energije. Moderna tehnologija, profesionalnost proizvoditelja energije i energetska kultura građana pretpostavke su za dovoljno energije i čist okoliš.

Iz rasprave na seriji predavanja koja sam održao u Institutu Ruđer Bošković, Studenskoj tribini na Fakultetu za strojarsvo i Brodogradnju u Zagrebu i Akademskoj udrugi u Splitu, dobio sam utisak da je energetska kultura građana na vrlo visokom stupnju.

Nedavni protesti protiv termoelektrane na ugljen (TEU) u Zadru to potvrđuju. Samo ondje gdje su bar dva različita mišljenja, može se doći do istine, kazao je Nietzsche. Zato mislim da je korisno rezimirati različite pristupe u rješavanju problema električne energije u Hrvatskoj. Na području Hrvatske izgrađeno je elektrana ukupne snage od otprilike 3.700 MW. Hrvatskim novcem izvan Hrvatske izgrađeno je dodatno oko 900 MW. Maksimalno opterećenje godine 1996. bilo je 2.471 MW, a za potrošnju je bilo na raspolaganju otprilike 12 milijardi kilovatsati (kWh) električne energije. Prije Domovinskoga rata potrošnja je bila 40% veća. Iz tih brojki slijedi da za neposrednu budućnost imamo dovoljno potencijala ali nedovoljno proizvedene energije. Dok jedna strana vidi rješenje u gradnji novih TEU, druga strana vidi rješenje u efikasnijem prijenosu i distribuciji električne energije, kao i većem broju pogonskih sati u postojećim termoelektranama.

Energetičar dr. B. Molak, citirajući iz brošure "Hrvatska elektroprivreda d.d. 1996. - temeljni podaci", iznio je da su godine 1995. gubici kod prijenosai distribucije električne energije iznosili oko 1,9 milijardi kWh. Kad bi se ti gubici smanjili na svjetski prosjek, to bi značilo uštedu od 1,2 milijardi kWh (to je više negoli će godišnje proizvoditi Plomin 2). Nadalje, on tvrdi da bi hrvatske termoelektrane, pod pretpostavkom osiguranja goriva, mogle proizvesti oko 4 milijarde kWh više negoli su proizvele 1996. ako bi godišnje bile u punom pogonu 5000 sati. On smatra da za današnji manji broj sati u pogonu nije razlog zastarjelost termoelektrana, jer i kad su bile "mlade" radile su ograničeni broj sati. TEU onečišćuju naš okoliš ne samo emisijom raznih oksida i prašinom, nego i radioaktivno. Godine 1980. u Njemačkoj je radioaktivno onečišćenje od TEU bilo veće nego od nuklearki (vidi J. H. Schmier: Opasnost zračenja kod nuklearki i termoelektrana na ugljen, G. Thieme Verlag, Stuttgart).

Jedna TEU od 350 MW proizvodi dnevno(!) oko 20 vagona krutog otpada koji sadrži i ostatke radioktivnih elemenata urana, torija i kalija. Danas najmodernije TEU imaju efikasnost produkcije električne energije 43% (maksimalni cilj su 45%). Najmodernije pak fosilne termoelektrane na plin i paru, tzv. kombi-elektrane s visokotemperaturnom plinskom turbinom, čiji ispušni topli plin proizvodi paru za dotatnu parnu turbinu (KPPT) s turbinama avionskog tipa, tehničko su "čudo", u borbi protiv entropije, s električnom efikasnošću od 60%. U kogeneraciji topline imaju totalnu efikasnost od 90 %.

Da bismo znali adekvatno ocijeniti taj uspjeh moderne tehnologije, treba tih 60% usporediti s efikasnošću od oko 37% kod Plomina 2. To znači da za dobivanje iste količine električne energije Plomin 2 treba oko 38% više goriva negoli KPPT. Što je ekonomski i ekološki najzanimljivije, KPPT su za polovicu jeftinije od TEU i tri puta manje onečišćuju okoliš i nemaju krutog otpada (vidi Dr. W. Wick: Strom aus Erdgas - eine Zukunftsstrategie / Struja pomoću zemnog plina - strategija budućnosti; RWE Energie AG, Kruppstr.5 D-45117 ESSEN). KPPT doživljavaju pravi "boom" na Zapadu. Do sada je sagrađeno KPPT ukupne snage 25.000 MW. U navedenom članku dr. Wick (direktor odjela za fosilne termoelektrane koncerna RWE koji je u joint-venture s HEP-om za Plomin 2) tvrdi: "Cijena struje i topline prema današnjim cijenama zemnog plina kod KPPT je manja negoli kod TEU. Zato RWE do 2001. planira reducirati 50% njihovih termoelektrana na kameni ugljen i nadomjestiti ih termoelektranama na plin i paru".

Zemlje s velikim pričuvama ugljena razmatraju dobivanje plina iz ugljena (metoda isprobana u kemijskoj industriji). Neki ekolozi vide KPPT, kao elektrane budućnosti, u tzv. solarnoj civilizaciji, gdje bi one bile u pogonu s vodikom koji bi se dobivao pomoću obnovljivih energenata. Zato je legitimno pitanje zašto graditi u Plominu zastarjelu TEU (s 37% efikasnosti, umjesto s 43%) ili zašto uopće graditi TEU. Danas se svaki građanin s minimalnom energetskom kulturom s pravom pita zašto RWE i nama ne gradi KPPT!

Ne koristi nam iznositi brojke o tome koliko postotaka pojedina zemlja proizvodi električne energije pomoću termoelektrana na ugljen, jer sve te elektrane imaju svoju povijest i specifične, za nas nezanimljive, razloge opravdanosti. U Njemačkoj je donedavno trebala posebna dozvola za gradnju termoelektrane na plin, jer Njemačka iz povijesnih razloga subvencionira vlastiti kameni ugljen (ekonomski totalno besmislena potpora od 100 tisuća maraka godišnje po radnom mjestu u ugljenokopu). To je jedan od razloga, da Njemačka danas ima 49% termoelektrana na ugljen. Nedavna deregulacija stvorila je "boom" za KPPT elektrane.

Slično je i u drugim zemljama. Zato postotak u drugim zemljama ne može biti uzorom za Hrvatsku. Po mom mišljenju, nema dovoljno razloga, barem danas, kod nas graditi termoelektrane na ugljen, pogotovo ako se želimo profilirati kao turistička zemlja. Iz gornjih navoda izgleda uvjerljivo da u nas momentalno uopće ne treba graditi nove termoelektrane. Nedavna najava supstitucija zastarjelih elektrana u Zagrebu i Jeretovcu s

novim KPPT elektranama, nadajmo se i najmodernijim, pravi je put!

Američki ekolog i energetičar Lovins uveo je pojam negawatta, uštedenog watta kroz djelotvorniju upotrebu megawatta i postavio je slogan: "Preko negawatta do megawata". Moramo shvatiti da ušteda kilovatsata, čini "gradnju" virtualne negawatt centrale. Time se može reducirati potražnja za dodatnim megavatima. Stoga na Zapadu električna poduzeća subvencioniraju potrošače koji nabavljaju efikasnije uređaje za kućanstvo ili industriju. Treba uvjeriti građane u Hrvatskoj da su tzv. štedne žarulje nabavljene na Zapadu, koje troše pet puta manje električne energije nego obične žarulje, dugoročno barem tri puta jeftinije od normalnih žarulja. Kad bi u Hrvatskoj svako kućanstvo i ustanova upotrebavljali barem jednu štednu svjetiljku, godišnje bi se moglo uštedjeti preko pola milijarde kilovatsati.

Od osobite bi važnosti bilo podići efikasnost prijenosai distribucije električne energije na europski razinu. Danas je čitava Europa povezana s UCPTE-mrežom (Union pour la Coordination de la Production et de Transport d'Electricité), koja će do 2000. godine električnom energijom opskrbljivati 500 milijuna ljudi; dodatno se planira i tzv. "Mediteranski prsten".

Naime, slično kao u SAD-u, polako se ukidaju monopoli i u Europi, a proizvodnja električne energije ekonomski se odjeljuje od njezine distribucije. Električna se energija prodaje kao što se prodaje nafta. Time struja postaje roba na internacionalnom tržištu, a problem električne energije poprima globalni karakter. "Rezervoar" stanovitog postotka električne energije u internacionalnoj mreži čini struju stabilnijom i jeftinijom na nacionalnoj i regionalnoj razini.

Hrvatska jest uključena u UCPTE ali, po mom mišljenju, ne kao ravnopravni član, upravo poradi slabe efikasnosti prijenosa i distribucije. Uz poboljšanje stabilnosti i efikasnosti mreže treba povećati kapacitet povezivanja s europskom mrežom. Mogućnost kupnje i prodaje električne energije od velike je važnosti za Hrvatsku koja danas ima 56% megavata snage od hidrocentrala, čija proizvodnja električne energije varira ovisno o sušnim i kišnim godinama.

Električna energija je najkvalitetniji energent i zato ga moramo upotrebljavat samo ondje gdje je neophodno potrebno; na primjer, za rasvjetu i električne uređaje. Upotrebljavati električnu energiju za grijanje vode i prostorija ekonomski je i ekološki neodgovorno. Tu dolazimo do pojma ekowatta, t.j. zamjene fosilne energije obnovljivim energijama (voda, sunce, vjetar, biomasa, geotermički izvori itd.). Uređaji za dobivanje obnovljive energije (hidrocentrale, termički kolektori, vjetroturbine, fotonaponske ćelije) s tehničkog bi stajališta već danas mogli zadovoljiti sve naše potrebe za električnom energijom, ali ne s ekonomskog i strukturalnog gledišta. Iz "fosilne civilizacije" dugi je put do "solarne", ali je nužno već danas započeti prve korake u tom smjeru. Danas prevladava mišljenje da je onečišćenje okoliša fosilnim energentima veći problem negoli ograničenje njihovih rezervi. Zato, dugoročno gledano, moramo napustiti razvoj zasnovan na fosilnim energentima. Današnja Hrvatska energetska politika mora se planirati za "HEP 2000 plus" tako da ostanemo na putu ka solarnoj civilizaciji.

Siromašna zemlja ne može si priuštiti luksuz stranputice i danas graditi elektrane sa zastarjelom tehnologijom. Jedna se kuna može samo jednom potrošiti. U diskusiji je došlo do izražaja da su neki naši stariji energetičari u zaostatku za tehnologijom obnovljivih energija za barem deset godina. Danas su na našim zemljopisnim širinama sunčani kolektori za dobivanje tople vode komercijalni. Slično je s parkovima vjetroturbina. Njemačka prije deset godina praktički nije imala vjetroturbine, a danas ima ugrađeno preko 1.800 MW snage koje su godine 1996. ostvarile 2,2 milijarde kWh električne energije (vidi internet čvor:http: //www.uni-muenster.de /Landschaftsoekologie), što odgovara 18% električne energije koju je Hrvatska imala na raspolaganju godine 1996. Treba naglasiti mogućnost uskladištavanja električne energije u obliku plina vodika, ako dnevna raspodjela jačine vjetra nije vremenski kontinuirano raspoređena ili hidrocentrale u kišnim godinama proizvode višak električne energije.

Kao što vidimo problem rješavanja električne energije jedne zemlje kompleksan je pothvat.
Oni koji ga misle riješiti isključivo gradnjom novih TEU pokazuju tehničku zaostalost, poznatu iz doba realnog socijalizma, i manjak tehničke fantazije! Ne putem megaprojekata, nego akumulacijom električne energije putem miniprojekata razvija se moderna energetska politika u Europi. To je tzv. načelo regionalne minimalizacije proizvodne entropije: "Ne proizvodi uzaludno entropiju". Iz rasprava se vidi da pomoću negawatta mi možemo odgoditi gradnju novih termoelektrana do vremena kada će ekonomski i tehnološki uvjeti biti povoljniji. U svakom slučaju, nema nikakvih racionalnih razloga graditi kod nas TEU, jer KPPT su jeftinije u pogonu i manje onečišćuju okoliš. K tome, važno je napomenuti činjenicu da nemamo nikakvih pričuva kamenog ugljena, a imamo pričuve plina. Pričuve plina u svijetu znatno su veće negoli nafte! Posebno bi za Hrvatsku morao postati zanimljiv plin nakon potpisivanja ugovora o opskrbi Hrvatske prirodnim plinom između Ine i talijanske tvrtke za distribuciju prirodnog plina Eni! Termičke elektrane na plin i paru mogle bi biti jedno optimalno rješenje u prijelaznom razdoblju prema solarnoj civilizaciji. Najavljivani energetski program Hrvatske, koji traži neki specifični autarkni put Hrvatske gdje bi novograđene termoelektrane trebale dominantno biti na ugljen i čim prije sagrađene, stvara dojam kao da je napuštena nada da ćemo se barem energetski u doglednoj budućnosti uključiti u Europsku i Mediteransku zajednicu. Moj je članak prekratak a da bih u njemu mogao iznijeti sve relevantne momente u modernoj energetskoj politici, ali ako se netko više zanima za energetsku problematiku s mog gledišta, može pročitati moj članak: "Energetska politika i metoda minimalizacije cijene i potrošnje električke energije", u časopisu "Državnost", broj 3, Zagreb, prosinac 1997., stranica 387-394.

dr. Ivo Derado, München

Anläßlich der Ausstellungen: „Vernichtungskrieg. Verbrechen der Wehrmacht 1941 bis 1944" und „Aufstand des Gewissens. Militärischer Widerstand gegen Hitler und das NS-Regime 1933-1945" in der Paulskirche in Frankfurt, sowie der kontrovers geführten Diskussionen und Auseinandersetzungen wurde dieser Lesebrie unseres Mietglieds, Igor Grubišić, als Reflexion in der Frankfurter Allgemeinen Sonntagszeitung vom 8. März 1998 veröffentlicht.
Nebenbei: wir bitten alle unsere Mietglieder eine Kopie eigener Beiträge in öffentlichen Medien an die GLASNIK-Redaktion zu senden.

„GESCHICHTE KENNEN"

Zur:"Vergangenheits-Vergewaltigung"(Sonntagszeitung vom 1.März'98).

Frau Lili Weiss vertritt den Standpunkt:"daß die Vergangenheitsbe-wältigung ja so lange wichtig ist, bis wir alle aus wissen-schaftlich geprüften Quellen die wahre Geschichte unseres Volkes kennenlernen ... ". Dies ist die Meinung der Minderheit der Mitbürger die sich zu diesem Komplex geäußert haben. Dagegen meint Herr Hörnicke, es wäre genug Selbstzerfleischung mit der unseligen deutschen Geschichte von 1933 - 1945. Statt dessen soll sich die Gesellschaft auf die Lösung der brennenden Probleme der Gegenwart konzentrieren.
Beide Standpunkte verdienen Aufmerksamkeit und dürfen nicht ignoriert werden. Die Mehrheit der Mitbürger teilt die Auffassung von Herrn Hörnicke. Das Immunsystem ist leider nicht einmal für immer gegeben. Der Widerstand unterliegt ständig unterschiedlichen Einflüssen und muß sich permanent erneuern. Demokratie ist nicht die idealste Form des Zusammenlebens, aber bis jetzt die beste Medizin gegen Bacillus und Virus der Despotie und Totalitarismus. Bekanntlich ist die Demo-kra-tie ein lebenslang verbesserungsbedürftiger Prozeß und nicht ein einmaliger Akt. Wenn wir wissen, daß heute verkanntes Gestern ein reales Morgen ist, dann müssen wir unsere Geschichte kennen, um die Zukunft schon jetzt zu gestalten.

Dr. Klaus von Dohnanyi: "Das Vergangene ist nicht tot. Es holt uns immer wieder ein und es wird uns immer einholen, so lange wir uns ihm nicht stellen."
„Aufstand des Gewissens" verdient unseren höchsten Respekt. Die Ausstellung bot gute Möglichkeit, das Wissen über Frauen und Männer des Widerstandes gegen die Despotie zu erwerben bzw. zu vertiefen. Dies ist unerläßliche Voraussetzung die Edeltaten, einer kleinen Gruppe (in jeder Zeit und jeder Gesellschaft) zu akzeptieren und als Vorbild der bewältigten Vergangenheit zu bewahren. Dann werden wir fähig sein, zu trauern und ohne Last der unbewältigten tragischen Geschichte, die aktuellen Schwierigkeiten der Gegenwart und die von morgen zu lösen.

Hoffentlich haben sich viele Besucher das Bekenntnis als Vermächtnis des Professor Dr. Albrecht Haushofer zu eigen gemacht:
"Ich trage leicht an dem, was das Gericht mir Schuld benennen wird: an Plan und Sorgen. Verbrecher wär' ich, hätte ich für das Morgen des Volkes nicht aus eigner Pflicht geplant . Doch schuldig bin ich anders als ihr denkt, ich mußte früher meine Pflicht erkennen, ich mußte schärfer Unheil Unheil nennen - mein Urteil habe ich viel zu lang gelenkt ... . Ich klage mich in meinem Herzen an:/Ich habe mein Gewissen lang betrogen,/Ich habe mich selbst und andere betrogen,/Ich kannte früh des Jammers ganze Bahn -/ich habe gewarnt- nicht hart genug und klar?/und heute weiß ich, was ich schuldig war."

Herr Albrecht Haushofer wurde in Berlin-Moabit in der Nacht vom 22. zum 23. April 1945 ermordet.

Igor S. Grubišić, Maintal
(članak tiskan u Frankfurter Allgemeine Sonntagszeitung 8.0zujka 1998).

Igor S. Grubišić
Berger Str. 14 - 63477 MAINTAL -
Tel:06109/61125 - Fax:
06109/68962,Maintal,03.03.1998
An die
Frankfurter Allgemeine Zeitung
Telefax 7591-1743
Postfach 10 08 08
60267 FRANKFURT/M.

>>Prosjalo sunce<<

PROŠPER KUZMANIĆ - POPAC

Čakavska lirika

Skriveni pjesnički talent Prošpera Kuzmanića - Popca otkrio je književnik i pjesnik Josip Kirigin i potaknuo ga da zapiše svoje pjesme. Preko g. Kirigina upoznao sam skromnog i nadasve čestitog Prošpera Kuzmanića - Popca. Dogovorili smo se da ovu knjižicu čakavske lirike fotokopiram u stotinjak primjeraka i time je u ratnim prilikama učinimo dostupnom širem krugu čitatelja. U razgovoru s g. Albertom Goldšteinom, za vrijeme njegove posjete Sajmu knjiga u Frankfurtu 1993. g., pokazao sam mu preslik i on je nakon kratkog čitanja pjesama ponudio da profesionalno tiska knjižicu. Sretne okolnosti, senzibilnost i sinergija mnogih ljudi dobre volje omogućili su da knjiga u lijepom ruhu ugleda svjetlost dana.

Popac svojim osobnim iskustvom tematizira, kroz zajedničke sudbine svoga rodnog škoja i većine naših otoka, krupna pitanja hrvatskog gosopodarstva. Pjesma "Moji škoji" gotovo da ga čini vremeplovcem, bez gorčine, proročki s blagim preljevom mudrosti. Popčeve pjesme ne ostaju bez odjeka kod osjetljivijih i pažljivijih čitatelja. Za nas u dijaspori pjesnikova lirika ima dodatnu vrijednost. Ona nosi u sebi sjeme koje oplemenjuje, raduje i ako otkrijemo poruku, potiče da se okrenemo pravim vrijednostima.

U predgovoru knjige "Prosjalo sunce" upoznaje nas Josip Kirigin s čovjekom i pjesnikom:

"Prošper Kuzmanć - Popac (rođen 26. veljače 1934. na otoku Sv.Klement) ne ispisuje svoje pjesme. On ih pjeva. Spontano. A tek naknadno ih bilježi. Pjesma je takva od iskona.
Prije jednog desetljeća zabilježili smo na magnetofonsku vrpcu pedesetak Popčevih pjevanih pjesama. Maestro Sandro Zaninović je notirao i obradio dvadeset Popčevih pjesama. Ali za Popca nije bilo mnogo razumjevanja, pa su njegove ljupke melodije ostale na papiru ili ih je on sam s družinom, tu i tamo, osobito za ljetnih večeri, pjevao na puno zadovoljstvo prisutnih.

Popac je po profesiji drvodjelac. I to vrstan. No, njegova je prava strast ribolov. On je prije svega panulaš, lovac na gofe, gofice, zubace, palamide, skuše, lokarde, šnjure. Sve su mu pošte, punte i dubine oko Hvara poznate tako reči u metar. On vrlo dobro poznaje ponašanje riba i mekušaca. Prodro im je >>u dušu<<.

A tijekom ribolova, vukući za sobom panulu ili bacajući peškafond, Popac pjeva svoje pjesme, otpjeva ih uz zvuk motora i polako dotjeruje. Kako je svakodnevno u dodiru s prirodom, izložen je zračenju ljepote ovog divnog ambijenta. Sam u batani on vezuje svoje sjećanje s trenucima koje neposredno doživljuje, ponire s tunjama u dubine mora, optočen svjetlom svanuća, dana i sumraka, u pjesmu koja mu nadolazi, utiskuje dio samoga sebe, svoje široko srce i dušu. Popac tako pjeva spontano, bez olovke i papira, bez stola i sobe, otvoren pučini i obzorjima, a s ribom donosi u naš Mandrač ono što mnogi i ne vide znatiželjno zavirujući u njegovu torbicu. Donosi u sebi skrivene stihove da bi ih jednoga dana svima nama objavio.

Ova mala zbirka čakavske lirike Prošpera Kuzmanića-Popca prva je oblikovana knjižica njegova djela. Vjerujem da će je naša javnost s pažnjom primiti i da će cijeniti to što nam pjesnik-pjevac velikodušno poklanja."

Jedan drugi poznavalac Popčeve lirike,Tonko Maroević,literarni kritičar sa zavičajnošću s otoka Hvara, kazao je za pjesnika pjevača:"Prosper Kuzmanić Popac izvanredan je primjer za produžetak razgovora o dijalektalnoj, čakavskoj poeziji. Bez literarne naobrazbe i bez pretjeranih ambicija ili pretenzija, njemu polazi za rukom tečno opisati sve što ga u omeđenom i zaokruženom mikrouniverzumu zanima: ljubavi i smrti kao anegdote i priče, ptice i ribe kao svakodnevno doživljena bića ali i kao moralne parabole, vjetrove i sunce kao senzacije epiderme ali i kao dodir s kozmološkim ritmovima i gibanjima. Po širini svojeg repertoara, a opet po izrazitoj koherentnosti koju mu daje lokalna boja jezika, Popac je tipični pjesnik naivac. Poučan i sjetan, aforističan i sentimentalan, ne gubi nit niti kada se prepusta lakoj poanti, niti kad se poklizne na inerciji rime.

Potpunu vrijednost Popceve poezije, dakako, znaju jedino oni koji su je čuli, ne samo stoga što je zvučno razužena i melodijski bogata, nego zato što velikim dijelom predstavlja tekstove namijenjene pjevanju. On se instinktivno, nagonski vratio izvorima kada je riječ bila neraskidivo povezana sa zvukom i glasom, te zapravo uopće ne piše nego govori, u sebi sabire i recitira smisaono-vokalnu kantilenu dok je definitivno ne uobliči. Možda je pretjerano govoriti o onom sinkretizmu što su ga imali menstreli-trubaduri, ili na drugi način druidi i aedi, no Pošper Kuzmanić Popac svakako jest pjesnik-pjevač, kako ga imenuje u predgovoru Josip Kirigin. A kada u istom uvodnom tekstu doznamo da mu pjesme najčešće nastaju u samoći ribolova, te da se vraća s njima u luku kao sa svojevrsnim ulovom i darovima mora, onda još potpunije shvaćamo kako je usko povezan s ambijentom i elementom, kako je elementaran i prvotan u svojem poimanju i izrazu."

MOJI ŠKOJI

Škoji moji drogi, pusti,
od pine mora rekamoni,
od britve vitrih nagrišponi,
lipin cvićen nafjoroni.

Di su mlode dičje ruke
ča su brale karaguje,
di šišete, batimure
i otvorene ponistre,
di je sunce introvalo,
iz kojih se pisma čula
kad se na škoj arivalo?

Ni već robe na sušilo,
niti pisme ča je bilo,
vino bačva ne propušćo
nit' komoštre ogonj zori,
kotlenke i lopiže maška već ne liže.

Di su muški isforconi
pod kojima je krok uzdiso,
konopi i arganeli
pucoli su i nojdeblji?

Di su one šesne dimje,
pune ženstva i poštenja,
ča su znali plest kalcete
pod nojvećon šparton grozja?
Sva je srića da je čagod
od noravi te ostalo.

Privečer je did Prošpe
uzo pitat ženu Lucu:
Ženo, jesi izbrojila dicu,
da ni osto koji po busku?

Devetnadeste kraj komina
kako piplići okolo kvoške,
a sad kuće s jednim diteton,
ni susura, malo se govori,
još jedino po žolima
fureštenje se grogori.

škoji moji drogi, lipi,
ča kripite moje donke,
ma koliko ostali pusti
i ko hodi po vami,
čuvajte svoje izdonke.

SINIŠA GLAVAŠEVIĆ
in memoriam

Ako se upitamo što znači prošlost, što znači sadašnjost a što budućnost ... ,
prisjetimo se: sadašnjost jest neprepoznata prošlost i budućnost Ujednom.
Sinišin Vukovar .... suza u hrvatskom oku .... poslije sedam dugih godina
postade suza radosnica. Tu golemu radost guši, nadajmo se prolazna, malodušnost
u rješavanju bremenitih poratnih teškoća pri ostvarivanju boljitka, ...„iznošenju Vukovara iz mraka".
Sinišina nepokolebljivost u onoj bezizlaznoj situaciji zadivljuje;
njegovo proročanstvo , premda ga sam, nažalost, ne doživi, ostvarilo se jer,
„krvnik ne nađe grad", ubijao ga je, no, ubiti ga mogao nije ....
Siniša je znao: samo zaboravljeni umiru.
Nama ostaje Sinišin zavjet: „I nemojte biti sami u budućnosti".„Grad - to ste vi".
Posluhnimo , dakle, Sinišinu priču.

P r i č a o g r a d u

Odustajem od svih traženja pravde, istine, odustajem od pokušaja da ideale podredim vlastitom životu, odustajem od svega što sam jučer smatrao nužnim za nekakav dobar početak, ili dobar kraj. Vjerojatno bi odustao i od sebe sama, ali ne mogu. Jer, tko će ostati ako se svi odreknemo sebe i pobjegnemo u svoj strah?
Kome ostaviti grad? Tko će mi ga čuvati dok mene ne bude, dok se budem tražio po smetištima ljudskih duša, dok budem onako sam bez sebe glavinjao, ranjav i umoran, u vručici, dok moje oči budu rasle pred osobnim porazom?
Tko će čuvati moj grad, moje prijatelje, tko će Vukovar iznijeti iz mraka?
Nema leđa jačih od mojih i vaših, i zato, ako vam nije teško, ako je u vama ostalo još mladenačkog šaputanja, pridružite se. Netko je dirao moje parkove, klupe na kojima su još urezana vaša imena, sjenu u kojoj ste istodobno i dali, i primili prvi poljubac - netko je jednostavno sve ukrao jer, kako objasniti da ni Sjene nema? Nema izloga u kojem ste se divili vlastitim radostima, nema kina u kojem ste gledali najtužniji film, vaša je prošlos jednostavno razorena i sada nemate ništa. Morate iznova graditi.
Prvo svoju prošlost, tražiti svoje korijene, zatim svoju sadašnjost, a onda, ako vam ostane snage, uložiti je u budućnost. I nemojte biti sami u budućnosti. A grad, za nj ne brinite, on je svo vrijeme bio u vama. Samo skriven. Da ga krvnik ne nađe. Grad - to ste vi.

Siniša Glavašević

Priče iz Vukovara - Zagreb 1992. god.

Siniša Glavašević
nezaboravni Glas Radio Vukovara
nasilno je odveden 19. studenog 1991. godine

Priredio I.S.G. 27.02.98.

STUDENTSKI ŽIVOT

Studij je značajno razdoblje u životu mladoga čovjeka. Osim što odlučuje o svome daljnjem školovanju i opsegu djelatnosti kojima se može profesionalno baviti, on u tom vremenu bitno mijenja dotadašnji način života. Do početka studiranja mladi su ljudi obično uglavnom vezani uz sredinu u kojoj su proživjeli djetinjstvo i bili u krugu svoje obitelji. Dakle, još nisu izabrali vlastiti put, već ovise o roditeljima kao emocionalnom i financijskom osloncu. To još više utječe na djecu iz manjih sredina, koja iz njih odlaze na srednjoškolsko obrazovanje i na taj način se već ranije suočavaju s različitim problemima koji im stoje na putu, a jedan od bitnih je upravo udaljenost od obitelji. Tako su prisiljeni prije se osamostaliti, što im može mnogo pomoći prilikom početka studija jer tada zreliji ulaze u fazu života koja zapravo predodređuje i njegov daljnji tijek. Po mojem sudu to je bio jedan od bitnih problema zagrebačkog Sveučilišta. Naime, izbor fakulteta nije bio lagan posao jer su informacije koje su se mogle dobiti bile nedovoljne da bi dale potpunu sliku onoga što pojedini fakultet pruža. Međutim, to je dobro riješeno time što postoje dani kada je Sveučilište otvoreno. Tada profesori stoje na raspolaganju budućim studentima kako bi im pružili što jasniju sliku o strukturi fakulteta, načinu rada i perspektivi pojedinoga studija. Nadam se da će to biti poboljšano i na mnoge druge načine, jer je jako velika razlika između broja upisanih studenata i broja studenata koji nastavljaju studij. Naravno, to nije samo stvar nedovoljne informiranosti, već i nezainteresiranosti samih studenata.

Predavanja su redovita, samo što seminarne dvorane nisu ozvučene, pa imamo malih problema s primanjem informacija. No, taj problem postoji samo za prvih predavanja budući da se kasnije broj nazočnih studenata jako brzo smanjuje. Jedan od daljnjih problema za mnoge studente je, naravno, smještaj. Na primjer, moj fakultet pohađaju većinom studenti koji nisu iz Zagreba. Smjestili su se po studentskim domovima, kod rođaka, ili pak u privatnom smještaju, ovisno o njihovim individualnim mogućnostima. Međutim, ti se problemi sve lakše rješavaju jer postoje sve veće mogućnosti za zapošljavanje studenata, čime oni donekle rješavaju svoju financijsku situaciju.

No, nije to jedini način osamostaljivanja studenata. U novije vrijeme država poduzima sve brojnije mjere u unapređivanju položaja studenata. Studente se stimulira na postizanje što boljih rezultata i potiče na cjeloživotno obrazovanje, jer je to jedini način svestranog razvitka države, posebno u kulturi i gospodarstvu. Osobno sam vrlo zadovoljan što se konačno uvidjelo da su studenti, kao nositelji intelektualne misli, znastveni potencijal kojeg se niti jedna zemlja ne bi mogla odreći, a pogotovo ne naša Hrvatska, kao država u razvoju. Za to su zaslužna hrvatska poduzeća koja stipendiranjem studija i osiguravanjem radnih mjesta potiču u studentima volju za obrazovanjem i uspjehom. Ništa manje značajna nije ni pomoć koja stalno pristiže iz dijaspore.

Naime, bivši studenti Zagrebačkog i ostalih hrvatskih sveučilišta, koji žive i rade izvan granica Domovine, kao i njihovi prijatelji, svestrano i koliko je najviše moguće, pomažu i pokreću gospodarski i kulturni razvoj Hrvatske. Primjer njihova izvanrednog zalaganja očituje se u prikupljanju sredstava za unapređivanje hrvatskoga školstva, počevši od, i te kako potrebne, moderne opreme, pa do stipendiranja samih studenata. Na tome im ikreno zahvaljujem i nadam se da će povezanost Domovine i hrvatskih intelektualaca u dijaspori biti još čvršća i djelotvornija.

Stjepan Hegedić

Prim. red: S. Hegedić je student kemijskog inžinjerstva na Tehnološkom fakultetu u Zagrebu i stipendist AMAC-ae Deutschland e,V.

HRVATSKI ILI NJEMAČKI (ILI OBA POMALO) ?

Hrvatski i njemački rukom pod ruku

"Dok sam bio jako klajne u mom Hausu u šene dorfu okruženom blumenom, nad kojim su letjeli leptiri, bio sam najsretniji kint in cijelom faterlandu i ostalom weltu. Tamo sam leben mit svojom mutericom unt shwojim faterom.

Imali smo hunt, imali smo ku. Oben nash je letio fogel i cvrkutao iz petnih žila samo da bi nam život bio ljepši.

Onda su odnekut geen nekhi straschni jegeri s grose gewerama unt opasnim hundovima. Psi su imali wajse i lange zubhe u čethüri reda.

Zi su kazali da će lofiti wolfowe unt zechowe. A kad dort oni su hwatali manove, otfozili iz staja pferdove. Obarali su dicke bukwe i ostale schumske holcowe. Klali su debele ganse i još dikije švajnowe. Bio je to erstklasni švajneraj, to mit tim jegerima."

(Zvonimir Balog: "Male ljudetine")

Ne vjerujem da vas ovaj dio Balogove pričice nije nasmijao. To je inače jako žlosna priča, jer govori o ratu i stradanjima ljudi. Piscu se učinilo zgodnim uvijek istu priču pričati na bezbroj raznih, što tužnih, što ironičnih, što luckastih načina. Ovo je bio jedan od onih luckasto-ironičnih načina, rekla bih. Barem što se tiče nas kojima ovakve rečenice nisu baš nepoznate. Možete li vi, koji upravo čitate ovaj članak, reći da nikada niste izrekli nešto slično? Nije li istina da i vama, bez obzira na to koliko pazili, ponekad u govoru zazvuči hrvatsko-njemačka rečenica? Niste li se i vi i vaša djeca znali nasmijati "biserima" koji su se omakli vama ili drugima? Moje učenike strašno zabavlja kada zapisujem poneki njihov biser. Imamo i top-listu najboljih bisera. Prosudite sami : Bananenschale se zaklebenila na fensteru. / Nostradamus je profecajao da bu Ariana abšturcala. / Učiteljice, vi ste rekli da samo svoj Blatt zu Ende machenim!

Naša djeca tako govore. I mi sami ponekad. Pitala sam svoje učenike za mišljenje zašto nam se takvo nešto događa. Nakon duljeg razmišljanja, komentiranja i smijeha, zaključili smo da na nas neizbježno utječe okolina u kojoj živimo i radimo. Kada zapravo govorimo, odnosno komuniciramo na njemačkom? To činimo u školi, na ulici, u autobusu, u trgovini, putem televizije, radija, računara, novina ... Jednostavno je sve na njemačkom. Sve smo više prisiljeni u svakodnevnu životu na njemačkom razgovarati, čitati, pisati, misliti, sanjati ... A koliko prostora ostavljamo našemu materinskom jeziku za život i razvoj? Čak i oni koji samouvjereno kažu kako "znaju hrvatski i gotovo" neka kažu je li im za svakodnevnu komunikaciju s djetetom, mužem, ženom, rođakom potrebno više od 200 riječi. A kada obično primijetimo kako (i koliko) nam naš hrvatski jezik pati pod tim teretom stranog jezika? Vjerojatno onda kada počnemo i mi fegati kuhinju, fertajlirati kolače, drukati pisma, ajnmoteniti knjigu i beštelovati kavu. To sve zvuči zgodno i smiješno, ali istina niti je zgodna niti smiješna, već žalosna - tako se ne govori. Upitajmo se govorimo li njemački ili hrvatski kada se koristimo mješavinom.

Moji su učenici zaključili da se bolje i lakše mogu služiti njemačkim jezikom, jer ga više trebaju i više rabe. Kada se međutim vrate s praznika u Hrvatskoj, u školi
nesvjesno pričaju hrvatski i čude se zašto ih prijatelji "čudno" gledaju. Pogađate, u Hrvatskoj su bili prisiljeni govoriti samo hrvatski. Zbog češće uporabe i "vježbanja", u
podređenu se položaju našao - njemački. I moja Marina (7 godina) u Hrvatskoj toliko intenzivno govori hrvatski da počinje nerado pričati s tatom (Nijemcem), jer joj je njemački postao "pretežak". Tko ne poznaje trodnevno prilagođavanje hrvatskom jeziku kada dođe na godišnji odmor u Domovinu i isto tako trodnevno prilagođavanje njemačkom jeziku pri povratku u Njemačku?

Učenici su se jednoglasno složili u mišljenju o tom problemu - treba se boriti za dobar, bogat i pravilan hrvatski jezik, a uz njega za dobar, bogat i pravilan njemački jezik. Kako to međutim postići istodobno kada je to ovdje u Njemačkoj moguće samo s njemačkim? Zaključili smo da treba redovito dolaziti u sredinu (sredine) u kojoj se govori hrvatski i gdje se zato jezik može "vježbati" : u Katoličku misiju, u hrvatske dopunske škole, na roditeljske sastanke, na obiteljske svečanosti, na susrete i sastanke u svakom obliku koje priređuju Hrvati jedni za druge. Ima mnogo mogućnosti. Iskoristimo ih u što većoj mjeri i što intenzivnije. Budimo dobar primjer našoj djeci jer će nam biti zahvalna. Neće više biti djece koja plaču i ne žele ići s mamom i tatom na praznike u Hrvatsku. Neće biti ni djece (i odraslih) ravnodušnih prema Domovini, jer će ju znati zavoljeti.

Tuđice u hrvatskom jeziku

Dosad opisani problem miješanja njemačkih i hrvatskih riječi siguran je i brz put prema većoj količini i čestoj uporabi tuđica, tj. stranih riječi preuzetih iz drugih jezika. To je još jedan problem pod čijim teretom naš hrvatski "pati". Poznato je da u krajevima u kojima je u prošlosti bila jaka germanizacija, jezik obiluje germani-zmima (riječima iz njemačkog jezika), u krajevima koji su bili pod Turcima jezik sadrži mnoštvo turcizama (riječi iz turskog jezika) , u krajevima koji su bili pod vlašću ili utjecajem Mlečana česte su tuđice iz talijanskog jezika. Dakle, povijest je ostavila tragove i u jeziku. Zato tuđice iz njemačkog, talijanskog, turskog i mađarskog jezika nisu neobične. Nisu neobične ni latinske (akcent, literatura, minus, plus) ni grčke tuđice (anđeo, elektrika, metar, metoda, organ, ritam) koje se pojavljuju u svim europskim jezicima.

Mnoštvo je pohrvaćenih tuđica koje više ne doživljavamo kao strane riječi (čokolada, čaj, časopis, liker, film, nafta, radio, dirigent, general, bakalar, palača itd.) i koje ne zamjenjujemo hrvatskom riječi jer su već postale dio jezičnog blaga. Postoje i tuđice kojima se služimo podjednako kao i s hrvatskim oblicima (akcent-naglasak, karton-ljepenka, metal-kovina, pejzaž-krajolik).

Hrvatski nas pravopis upućuje da dajemo prednost hrvatskoj riječi pred tuđicom. Ponekad to ne možemo jer nemamo hrvatsku riječ za neki pojam (flaša-boca). Tada rabimo tuđicu koja je starija po podrijetlu (boca). Od tuđica ne treba bježati.

Ako se prisjetimo česte pojave miješanja hrvatskog i njemačkog jezika, primijetit ćemo da to vodi neminovno prema uporabi bezbroj nepotrebnih stranih riječi: šteker (utikač), štekdoza (utičnica), šalter (prekidač), kuplung (kvačilo), šnajder (krojač), ofarbati (obojati), beštelovati (naručiti), tašna (torba), drukati (tiskati), tišler (stolar), klajda (haljina), mantil (kaput) i tako dalje.

U nastavi hrvatskog jezika pojavljuje se pitanje kako započeti temu tuđica, pogotovo kada su germanizmi u hrvatskom djeci "praktični" (ne moraju se mučiti hrvatskim izrazima). Kako onda djeci objasniti da treba voljeti hrvatsku riječ i dati joj prednost, kako ih naučiti da cijene svaki novi naučeni izraz kada sama djeca hrvatske riječi (svjesno ili nesvjesno) zamjenjuju njemačkima? Kako ih uvjeriti da tuđice ponekad znače opasnost? Zgodni su primjeri koji počinju njihovim iskustvima u njemačkom jeziku, tj. iskustvima uporabe engleskih i francuskih tuđica. Znate li koliko njemačkih izraza može zamijeniti engleska riječ job? Učenici su to otkrili : Arbeit, Beruf, Arbeitsstelle, Arbeitsplatz, Beschäftigung. Svaka od tih njemačkih riječi ima svoje vlastito značenje, ali činjenica je da se riječ job rabi u svih pet slučajeva. Djeca su dobila zadaću odrediti za koliko riječi su obogatila svoje njemačko jezično blago. Odgovor je bio jednostavan: jednom tuđicom osiromašili su svoj njemački za pet riječi.

Na taj način možemo navesti djecu (ali i odrasle) da razmisle o oba jezika koja govore, jer hrvatski i njemački tu imaju velike sličnosti. Jezik se ne može obogatiti uporabom tuđica za pojmove za koje već postoji hrvatska (u njemačkom njemačka) riječ. Zato pročitajte završetak priče "Croato-njemačka" Zvonimira Baloga:

"Nihc vrijedno nisu ostavili. Ni haus, ni šparhet, ni rajnglu, ni vaštrok, ni tirštok, ni šlafrok, ni šrafnciger, ni cincange, ni vaservagu, ni peglu, ni šrafštuk, ni drebank, ni rašpu, ni aufenger, ni lampu, ni cilinder, ni fajercak, ni veš-mašinu, ni štrumpantle, ni heknadl, ni luftmadrac, ni špigel, ni nahtkasl, ni filfeder, ni manikircajk, ni blushalter, ni brkbindu, ni šteker, ni šalter, ni šlauf, ni oberliht, ni šnalu na klajdi, ni futer u anjcugu, ni firange, ni fertun, ni flašu, ni štopl ..."

Što imaju zajedničko šala i učenje?

Treba se znati našaliti, a šalom potaknuti volju za učenjem i otkrivanjem. Šaljivom se pričom može puno toga naučiti. Da je Zvonimir Balog znao kakav će učinak na moje učenike imati njegova knjiga "Male ljudetine", prije bi ju napisao. U svakom slučaju, ta je knjiga sredstvo, poticaj za veselo učenje gramatike, pravopisa i pravilnog izražavanja. To je samo jedan od primjera iz hrvatske književnosti. Uglavnom, šaljivost teksta donosi veselje, radost i vedrinu, a boljih uvjeta (raspoloženja) za učenje nema, zar ne? Nije li zgodno upoznati smiješne umanjenice (U kočiću je krmačica roktala. Kad smo je vidjeli, pošle su nam slinice, sjetili smo se kobasičica i čvarčića.) i smiješne uvećanice (Dok bijah mala ljudetina, odnosno djeturina, provodio sam životurinu u jednoj kućetini tri sa tri metrurine. Živio sam zajedno s mamurinom, taturinom, djedurinom, baburinom i malom sestrurinom.) i puno više toga? Jer to je jedan od načina učenja ljubavi i poštovanja prema jeziku (jer i to se mora učiti).

Nemojmo se dakle bojati ni njemačkog ni hrvatskog jezika i nemojmo bježati od nekog od njih. Upoznajmo oba što bolje, ali koristimo se njima odvojeno. Putem njemačkog jezika može se naučiti ponešto o hrvatskom (na primjer, usporedbama), a isto se tako može dosta toga o njemačkom naučiti putem hrvatskog jezika. To je potrebno svakome od nas. Djeca znaju da se Domovina uvijek nosi u srcu, a put do našeg srca popločan je hrvatskim riječima. Nema ljubavi bez upoznavanja i prijateljstva bez poštivanja. Ni prema ljudima ni prema Domovini.

Biserka Damjanović-Wortmann, prof.

UČENIČKI RADOVI

Legenda iz Rame

Moji su roditelji rođeni u Rami i njima su pričali njihovi roditelji i stari ljudi o Divi Grabovčevoj, o njenoj tragičnoj sudbini i završetku njezinog mladog života.

U to doba su vladali Turci u Rami. U Rami je živjela jedna ljepotica i zgodna cura, Diva Grabovčeva. Kako su tada vladali Turci, odnosno begovi, jedan njihov momak je tuda slučajno prolazio i zapela mu je za oko lijepa Diva. Taj mladi beg bio je Tahir Kopčić iz Kupresa, sin bogatog bega Džafera Kopčića. Otac ga je odgajao kao sultanovog sina, pa je dobivao što je htio i mislio je da može dobiti i Divu. Tahir se potrudio da se domogne lijepe Dive, jer je bio bogat. Obećavao joj je, na primjer, da neće biti više čobanica, već bogata turska begovica. Ali ga Diva nije htjela ni pogledati, jer je bio muslimanske vjere, a ona kršćanske. Turčin je vidio da su mu loši izgledi da dobije lijepu Ramkinju. Otišao je kući u Kupres. Roditelji su primijetili da sa sinom nešto nije u redu i upitali su ga što se dogodilo. A on im je sve ispričao. Na to mu je babo dao časnu riječ da nema razloga biti tužan. Kako Turci ionako vladaju, pa ako Diva neće milom, onda će silom. I tako je stari beg otišao u selo Varvaru, Divino rodno mjesto. Bio je uvjeren da neće biti nikakvih problema i posjetio je Divinog oca Luku. Ispričao mu je svoje misli i namjere. Luka mu je odgovorio da ne želi turskog zeta i neka Tahir sebi traži tursku ženu. Tvrdio je da od toga neće biti ništa i da Diva neće pogaziti svoju vjeru, bez obzira na begovo bogatstvo.

Diva je svoje ovce čuvala na Raduši, ali tu više nije smjela ostati, jer je ta planina uz Kupres. Njen je otac imao prijatelja i kuma Aslana, Turčina, s kojim se dogovorio da zamijene planine i čobane, kako bi se i Diva sklonila. Tahirovi ljudi su tražili Divu i saznali da je na Vran-planini. Tražili su je dok je nisu pronašli. Javili su mladom begu gdje je. Tahir je okupio neke svoje radnike i uputio se prema planini. Put je bio dalek, pa su pošli na konjima. Bili su uvjereni da će Diva ići s njima, pa su poveli konja i za nju. Kada ih je Diva opazila, počela je bježati. Ali oni su na konjima bili brži. Stigli su je i pitali hoće li ostati ili poći s njima. Ona je uporno odbijala ići. Kad su vidjeli da od svega nema ništa, ubili su je.

Kum Aslan se osvetio i ubio je mladog bega Tahira. Tako je završila priča s našom ljepoticom Divom. To se sve do danas nije zaboravilo. Divin grob se posjećuje prvu nedjelju u srpnju. Tada je velika svečanost cijele Hercegovine.

Tomislav Bošnjak, učenik 10. razreda
hrvatske dopunske škole u Hagenu
(napisano u šk. g. 1995./96.) Ennepetal,
11. listopada 1995.

Draga moja tetka!

Evo Ti se javljam nakon što sam dobila Tvoje pismo. Mi se nismo vidjele već dvije godine. Ja bih voljela da se možemo vidjeti. Kako si mi? Meni je u Njemačkoj dobro. Idem u peti razred i dobro učim. Znam dobro pričati njemački jezik i učim engleski. U školi imam puno prijatelja. Moj brat i ja idemo u hrvatsku školu i na vjeronauk. Ove godine u svibnju smo primili prvu pričest. Bilo bi lijepo da si i Ti mogla biti u crkvi.

Imaš li hrane i novaca? Bojiš li se kada padne mrak? Da li ćeš doći k nama u Njemačku? Ovdje je lijepo i svega ima za jesti i lijepe odjeće. Ja slušam mamu i tatu. Mama mi uvijek kupi nešto za obući. Ja bih voljela doći u Bosnu, zato što sam se zaželjela naših šuma i livada i svih vas. Kada ja k Tebi ne mogu doći, probaj Ti doći k nama u Njemačku. Kako je baki i djedu? Kako je maloj Nataši i njenoj obitelji? Vidiš li moje prijatelje s kojima sam išla zajedno u školu i igrala se? Čula sam da je puno Tvojih prijatelja otišlo u Njemačku i Hrvatsku. Imaš li sada ikoga da s njim popričaš i odeš u šetnju? Jesi li još uvijek onako lijepa? Čuvaj sve moje igračke i onog medu što si mi ga Ti kupila. Nešto od mojih igračaka i odjeće podaj maloj Nataši, jer njoj to sada ne mogu tata i mama kupiti.

Žao mi je što moram završiti ovo pismo. Pozdravi mi puno baku i didu i dođi nam ako možeš. Puno Te voli Tvoja Anita.

Anita Relja, učenica 5. razreda hrvatske dopunske nastave u Ennepetalu
(napisano u šk. g. 1995. / 96.)

Aus der wissenschaftlichen Arbeit unserer Mitglieder.

An dieser Stelle bringen wir eine Zusammenfassung der umfangreichen Abhandlung über Verbesserungen in der Autoindustrie, die Dr. Davor Gospodarić aus Stuttgart verfasst hat. Der Autor ist Mitglied des HIT&E e.V. (kollektives Mitglied der AMAC-ae, Deutschland e.V.) aus Stuttgart. Die Abhandlung unter dem Titel: ***"Simulation der EMV zur Effizienzsteigerung des Entwicklungsprozesses in der Automobilelektronik"*** *befindet sich in unserem Archiv und die Interessierten können eine Kopie bei uns oder beim Autor selbst anfordern.*

Zusammenfassung:
Einleitend werden die Anforderungen aus der Automobiltechnik an die Simulation der elektromagnetischen Verträglichkeit (EMV) und der Signalintegrität (SI) formuliert. Die heutigen Vorgehensweisen bei der Simulation der EMV und der SI im Automobil werden hervorgehoben und dabei die Möglichkeiten zur Effizienzsteigerung des Designprozesses durch die Simulation erläutert. Die Simulation im Bereich der SI wird anhand von Leitungsführungen und Kabelanordnungen dargelegt. Dabei wird der Weg von der CAD - Konstruktion über die Simulation bis zum Prüffeld aufgezeigt. Die Vorgehensweise für eine praxisgerechte Simulation offener Feldprobleme wird anhand der Simulation von Mobilfunkantennen für das D-Netz illustriert. Zusammenfassend wird gezeigt wie aus der Simulation Designregeln für die tägliche Entwicklungsarbeit des Konstrukteurs abgeleitet werden können.

Autor: Dr. Davor Gospodarić, Stuttgart
Tel. +49-0711-7776775 und Fax: +49-0711-7776777

□□□

"Die Geschichte des Krieges - Entstehung und Zerfall Jugoslawiens " unter diesem Titel hat unserer Mittglied Herr Milan Červinka am 25.05.1997. im Palais Jalta, Ffm. ein Vortrag gehalten. Die Abhandlung der Thema **(10 Seitten, deutsch)** befindet sich in unserem Archiv und die Interessierten können eine Kopie bei uns oder beim Autor selbst anfordern.

Adressse: Dipl. Ing. Milan Červinka
Brunnenstr. 63
63263 Neu Isenburg

□□□

VODA

Godina 1996. bila je od strane Ujedinjenih Nacija proglašena "GODINOM VODE". Tribina od 28. lipnja 1996. obilježila je, ne samo specifičnost tematike **vode** za hrvatsko podneblje, nego i istaknula značenje vode u svakodnevnom životu. Tekst predavanja (7 stranica, hrvatski) nalazi se u našoj arhivi, a možete ga dobiti i kod predavaća.

Adresa: dipl.ing. Ivica Košak
Ernst Töpferstr. 4
65510 Idstein

H I T & E
Hrvatski inžinjeri, tehničari i ekonomisti
Kroatische Ingeneure, Techniker und Oekonome e.V.

Na inicijativu gospode Poropatića i Pempera ovo je društvo osnovano 1992.godine u Stuttgartu. Osnivački Sabor je održan u travnju 1993. godine, kada je društvo brojilo 28 članova. Godinu dana kasnije Društvu su se pridružila još tri člana.

Trenutačno dužnost predsjednika Društva vrši gosp.Srećko Bošnjaković, a pomažu mu gospoda Franjo Pemper, Ivan Galić i Petar Lušo.

Osim stručnih predavanja, na pr. O KLIMATIZACIJI ČISTIH SOBA, RAČUNALOM INTEGRIRANOJ PROIZVODNJI, UTJECAJU VELIČINE KONSTRUKCIJE OD BETONA I ARMIRANOG-BETONA NA NJEZINU NOSIVOST, RAZORENOJ DUHOVNOJ BAŠTINI, STANJU GRAĐEVNE TEHNIKE TUNELA U EUROPI i dr., ovo Društvo organizira i zajednička putovanja, posjete muzejima, sajmovima, te upriličuje sportske susrete. Tako je XX susret bio posjet NJEMAČKOM PLJOPRIVREDNOM MUZEJU u Stuttgart-Hohenheimu, XXI rimskom LIMES-MUSEUM-u u Aalenu, a XXIII MUZEJU PIVOVARSTVA u Stuttgart-Vaihingenu.

Osim ovakvog druženja, članovi HIT&E se redovito sastaju i na takozvanim „Stammtisch-susretima", te redovito organiziraju Božićne večere.

W.A.C.P.
Svjetski Zbor hrvatskih liječnika

Svjetski Zbor hrvatskih liječnika broji ukupno 400 članova, a udruženje je liječnika, stomatologa, ljekarnika i veterinara Hrvata ili hrvatskog podrijetla, kao i drugih nacionalnih pripadnosti sa zajedničkom svrhom da pridonesu međunarodnom razumjevanju i unapređenju hrvatskog zdravstva.

Sjedište Zbora je u Bremenu u Njemačkoj. Prva konstituciona sjednica ili 1.Sabor Zbora održani su 16/17 svibnja 1992.godine u Frankfurtu.

Cilj Zbora je unapređivanje hrvatskog zdravstva i omogućavanje istom pristup dostignućima svjetske medicine, zatim obnova porušenih bolnica i zdravstvenih domova u Hrvatskoj. Zatim hrvatskim liječnicima, posebno mladim, novčanom potporom omogućiti doškolovanje ili znanstveni rad u inozemstvu. U istom razmjeru pružiti potporu svim liječnicima neovisno o nacionalnoj pripadnosti koji pokazuju interes za unapređivanje hrvatskog zdravstva. Nadalje pružiti potporu po mogućnosti materijalno slabostojećim studentima, neovisno o državnoj pripadnosti, koji imaju želju studirati u Hrvatskoj ili vršiti svoje praktično školovanje ili doškolovanje; njegovanje kontakata diljem svijeta kako među članovima tako i sa drugim medicinskim organizacijama, a sve sa svrhom razmjene iskustava, te unapređivanje znanstvenog rada na području cijele medicine.

Za ostvarivanje ovih ciljeva služe:
- godišnja sjednica Zbora i
- mjesne i regionalne sjednice kao i tečajevi doškolovavanja.

Da bi rad Zbora bio što učinkovitiji bilo je porebno osnovati kontinentalne podružnice u Americi, Kanadi i u Australiji. U planu je i otvaranje podružnice u Latinskoj Americi.

U vrijeme domovinskog rata rad Zbora bio je usmjeren na relevantne potrebe hrvatskog zdravstva, kao i na širenje istine o Hrvatskoj ukazivanjem svjetskim zdravstvenim organizacijama, političkim institucijama i državnicima na svakodnevno kršenje Ženevske konvencije od strane agresora.

Croatian Medical Journal etablirao se kao javno glasilo Zbora s ciljem prodora na najvišu razinu znanstvenog tržišta.

Godišnjim kongresima Zbor nastoji održati kontakt s kolegama iz domovine i izmijeniti stručna iskustva i prikazati domaćoj stručnoj javnosti posljednja dostignuća svjetske medicine.

U budućnosti Zbor vidi svoju nedjeljivu vezu s hrvatskim liječničkim korpusom na svim poljima medicinske djelatnosti i znanstvenog rada, a posebice podupirući stručna usavršavanja mladih kolega iz domovine u inozemstvu. On će i dalje održavati stručne seminare i tečajeve u domovini s priznatim stručnjacima iz dijaspore.

(Ivan Bokan, Bremen)

Aktivnosti AMAC-Njemačka u Kölnu

U suradnji s Hrvatskom kulturnom zajednicom Colonia croatica Udruženje bivših studenata i prijatelja hrvatskih sveučilišta održava redovite sastanke svake posljednje srijede u mjesecu u prostorijama Europskog kulturnog centra IGNIS e. V.,Elsa-Brändströmstr. 6, 50 668 Köln. Teme nekih sastanaka u zadnje dvije godine:

30. 4.1997. A.B.Kerdić: „Sindikati u Hrvatskoj i politički razvoj od 1990.godine

28. 5.1997. Nastup Međunarodne ženske kazališne skupine iz Troisdorfa: „Traue Dich, Cindarella!"

29.10.1997. Literatenstreit: Da li je Koeln ideal integracije europskih kultura? Tekstovi za i protiv članova Saveza njemačkih književnika i Literarne skupine iz Troisdorfa

26.11.1997 „Kako je poče rat na mome otoku"- projekcija filma Vinka Brešana

28. 1.1998. Jasna Mueller-Staničić: „Hrvatski Jadran" - predavanje s diapozitivima

29. 4.1998. „Tko pjeva, zlo ne misli" - projekcija filma Kreše Golika

27. 5.1998. Komorni koncert : Ljiljana Lovrić, oboa
Silvio Foretić, glasovir

30. 9.1998. Jasna-Mueller-Staničić: „Slike s izložbe"-diadojmovi sa Svjetske izložbe EXPO 98 u Lisabonu

28.10.1998. Nastup dalmatinske klape „Bonaca"

25.11.1998. Njemačko-hrvatski riječnici - historiološka usporedba
Referent: Krešimir Veselić (Matica hrvatska, Hagen)

AMAC - Deutschland e.V.

Izvještaj o radu u razdoblju između dvije godišnje skupštine: 25.03.1995. - 16.03.1996.

O godišnjoj skupštini održanoj 25.03.1995. i izborima za novo predsjedništvo izvijestili smo u Glasniku 95. Taj broj tiskan je u Zagrebu.
Nadamo se da će Vam se svidjeti i već sada očekujemo Vaše priloge za sljedeći broj. Glasnik je kao i naša udruga, odraz zbira priloga i rada svih naših članova, pa zato molimo za suradnju.

I u proteklom razdoblju održavali smo već ustaljene sastanke srijedom od 18 do 21 sat u prostorijama u Adalbert Str. 10 A. Nakon radnog dijela ostajemo obično još neko vrijeme zajedno u nevezanu razgovoru. Te se prostorije zatvaraju polovicom 1996. godine, ali već su nam ponuđene nove, od iste institucije, u Frankfurt - Ostende.

Krajem 1995. otvoren je Hrvatski promocioni centar u Frankfurtu, zanimljiva privatna inicijativa. U ukusno uređnim prostorijama postoji mogućnost organiziranja predavanja i izložbi. Poseban prostor služi za reprezentaciju kako hrvatskih proizvoda tako i proizvođača.

Gospodin Štriga, pokretač promičbene ideje, nudi te prostorije hrvatskim udrugama na uporabu. Tu je održana i tribina s nastupom prof. Tomca. Naše društvo će i nadalje putem konstruktivne suradnje podržati svaki novi prostor za promicanje ideja sadržanih u statutu AMAC-a.

Tribine:

U proteklom razdoblju održali smo tri tribine.
To je mogućnost okupljanja članova i prijatelja naše udruge. Zajedništvo hrvatskih udruga manifestiramo putem suorganizacije tribina. Ta naša ideja pala je na plodno tlo tako da smo suorganizatori većih akcija pojedinih udruga u Frankfurtu.

20.05.1995. Govorio je akademik prof. dr. Peter Šimunović na temu *"Osobna hrvatska imena i prezimena"*. Dobro posjećeno predavanje naišlo je na veliki interes nazočnih.

14.10.1995. Uprigodi sajma knjiga organizirano je predavanje Vjenceslava Čižeka, književnika i žrtve represalija prema ljudima koji se nisu dali obeshrabriti. Ljudi koji su se borili bez obzira na vlastite žrtve za svoje ideale. Gospođa Dugec je predstavila životni put i književno djelo Čižeka. Autor je recitirao stihove. U nastvaku tribine su gđa. Matanović te gospoda Lipovćan, Pavličić i Rudež, predstavnici izdavačkih kuća iz Hrvatske, govorili na temu *"Hrvatska knjiga i Europa"*.

12.1.1996. Nakon otvaranja izložbe slikara Kuljiša, koji živi i radi u Aschaffenburgu, govorio nam je prof. dr. Zdravko Tomac, jedan od mjerodavnih u stvaranju nove Hrvatske. Svojim demokratskim pristupom, tolernacijom i svojem poznavanjem povijesti i sadašnjice zadovoljio je interes svih nazoćnih. Zanimljiva je diskusija prekinuta tek kad je naš gost došao do ruba svojih fizičkih mogunosti. I pored vidljive iscrpljenosti, prof. Tomac je proveo još dva sata u razgovoru tijekom večere. Sutradan , u subotu, nastavio je put u Bochum i Düseseldorf gdje je također održao predavanje. Turneja prof. Tomca organizrana je s tamnošnjim lokalnim udrugama.

- Tjedan dana nakon godišnje skupštine posjeto nas je rektor prof. dr. Marijan Šunjić.

- Od 1-3 lipnja 1995. sudjelovali smo na poroslavi Dana Sveučilišta u Zagrebu.

U tim zgodama, između ostalog, dolazi i do korisnih susreta i inicijativa za nove akcije.

Fakultet kemijskog inženjerstva predložio je, na našu molbu, šest kanditata za stipendiju našeg društva. Kriterij je bio: dobar student iz materijalno ugrožena sredine. Vrlo važno je bilo i mišljenje Fakulteta o zadržavanju dobrih studenata i povezivanje s matičnom znanstvenom institucijom kao osnovom za budući nastavnički kadar.
U međuvremenu smo u pregovorima i o dodjeli stipendije jednom studentu Elektrotehničkog fakulteta. Bude li mogućnosti, prihvatili bi smo se i stipendiranja izabranih kandidata i s drugih fakulteta od trećeg semestra do diplomskog ispita.

Od donacija treba spomenuti slanje lijekova u vrijednosti od 3000,- DM u Zagreb i Karlovac.

U suorganizaciji s drugim udrugama iz Frankfurta aktivno smo sudjelovali u organizaciji vrlo uspješnog koncerta Zagrebačkih solista u "Alte Oper" u Frankfurtu, 15. rujna.

Bili smo aktivni u pripremni i izvođenju proslave "Dana državnosti".

U radu Hrvatskog kongresa za Njemačku, angažirano je više naših članova. Budemo li mi članovi (u međuvremenu 137 učlanjenih udruga) radili na oživotvorenju te neophodno potrebne krovne organizacije Hrvata u Njemačkoj, ona će ostvariti pred nju postavljene ciljeve.

Naši su predstavnici prisustvovali kao uzvanici na proslavama i godišnjicama hrvatskih udruga u Njemačkoj i prezentirali naš AMAC.

Aktivno smo sudjelovali u raznim raspravama s temom Hrvatska te Bosna i Hercegovina. Pokušali smo informacijama i argumentima opovrći predrasude, a i neznanje, koje vlada među Nijemcima. Pismeno smo protestirali i kod intendanta WDR-a u povodu ukidanja emisije na hrvatskom jeziku.
HR sa svojom nedjeljnom emisijom bio je i prošle godine tema naše pažnje. Prilozi naših članova objavljeni su u nekolio navrata u medijima.
Jedan naš člana i zabran je i u Ausländer Beirat.

Od našeg članstva potekla je i ideja preko Kongresa pokrenuti otvaranje Tehnološkog centra. Decentralizacija opskrbe energijom iz alternativnih izvora, ekološke teme, biološka gradnja, dobivanje pitke vode, samo su neke od tema s kojima ćemo se i ubuduće baviti. Tu se nadamo uspostaviti i bliže veze s Udrugom hrvatskih inženjera, tehničara i ekonomista iz Stuttgarta, HIT&E. Sa udrugom liječnika smo u pregovorima o kolektivnom učlanjenju u AMAC.
S današnjih 170 članova još smo daleko od cilja organiziranja naših bivših studenata. Njemačka je zemlja s najvećim brojem naših kolega. I tu imamo još puno posla.

Podržavamo ideju ulaska predstavnika hrvatskih udruga u *Europski forum za migrante iz istočne Europe.*

9.prosinca sastali smo se na već tradicionalnoj proslavi Božića i proveli ugodno veče.

Izvještaj o radu u 1997. godini

25.1.1997. Javna tribina, predavač prof. dr. Ivan Grubišić s temom "Čitanje znakova vremena, duhovna obnova i jedinstvo hrvatskog naroda".

07.03.1997. Sastanak hrv. društava s područja Rhein-Main u Ffm. S temom: međusobno upoznavanje i pokretanje zajedničkih aktivnosti i oživljavanje rada u "Kongresu" HSKNJ.

15.03.1997. Godišnja skupština Izabrano je novo predsjedništvo.

22.04.1997. Posjet kontaktne skupine za gospodarstvo kod Industrie- und Handelskammer Ffm. Kratki izvještaj je objavljen u "Kammermitteilungen" broj 9 od 15.09.1997.

02.05.1997. Posjet ravnateljice prof. Verice Bašić dječjem domu i školi za učenike s teškoćama u razvoju, odnosno posebnim potrebama - Kalmenhof u Idsteinu.

14.05.1997. Pozdravno pismo Jasne Müller-Staničić, dipl.oec., predsjednice AMAC-a i anketiranje članova o mogućem budućem radu AMAC-a.

23.05.1997. Sudjelovanje u radu Vijeća Hrvata u Bonnu.

25.05.1997. Palais Jalta, Ffm. Predavanje Milana Červinke. "Die Geschichte des Krieges - Entstehung und Zerfall Jugoslawiens".

07.06.1997. Sastanak Radnog odbora HSKNJ za obnovu i razvoj. Razmatrana je uloga i mogućnosti AMAC-a kao udruge u potpori strukovnog razvoja u Hrvatskoj.

20.06.1997. Javna tribina o hrvatskom nobelovcu prof. dr. Vladimiru Prelogu. Predavač: prof. dr. Jasna Peter-Katalinić.

21.06.1997. Izvješće o radu Radnog odbora HSKNJ za obnovu i razvoj na sjednici HSKNJ u Koelnu.

22.09.1997. Posjet Energetskom institutu "Hrvoje Požar" u Zagrebu. Dogovorena je suradnja u promičbi projekta BIOEN - programu uporabe biomase i otpada.

27.09.1997. Godišnja skupština HSKNJ. Iz predsjedništva AMAC-a prisutan je dr. med. Stanislav Janović.

9.11.1997. Javna tribina s dopredsjednikom Matice hrvatske dipl. ing. Stjepanom Sučićem. Razgovor na temu MATICA - DANAS u suradnji s Hrvatskim kulturnim društvom Ffm.

13.10.1997. Sudjelovnje u delegaciji njemačkih privrednika u posjetu dalmatinskim županijama.

17. 10.1997. Javna tribina s dipl. iur. Stjepanom Liceom, pomoćnikom ministrice prosvjete i športa, na temu " Kako poslije škole, kamo bez škole?"

06.12.1997. Sudjelovanje u radu Vijeća Hrvata u Bonnu. Ivica Košak izvijestio je o radu udruge AMAC u kojoj su okupljeni hrvatski akademičari.

06.12.1997. "Božićna večera".

Ivica Košak, 30.03.1998.

NAKLADNIK / VERLEGER:
AMACroaticae Deutschland e.V.
Bockenheimer Landstr. 83
D-60325 Frankfurt/Main

UREDNIŠTVO / REDAKTION
Aleksandra Brnetić, Milan Červnika,Ranko Četković,
Ivica Košak, Igor Grubišić
Jasna Müller-Staničić

HRVATSKE TEKSTOVE LEKTORSKI PROČITAO / LEKTOR FÜR KROATISCHE TEXTE:
A. Zdjelar - Paunovič

KOMPJUTORSKA PRIPREMA /COMPUTERBEARBEITUNG:
Ivica Košak

TISAK / DRUCK
Nassauische Digitalvervielfältigung
Idstein, 1998

Rukopisi se ne vračaju,
za sadržaj napisa odgovaraju autori.

Bankovni račun /Bankverbindung:
Dresdner Bank AG, Frankfurt,
Konto-Nr. 271741400,
BLZ 500 800 00

Auszug aus der Satzung des Vereins AMA Croaticae-Deutschland e.V.

AMAC ist eine selbständige, überparteiliche und überkonfessionelle Vereinigung ehemaliger Studenten und Freunde kroatischer Universitäten mit demZweck der Intensivierung und Pflege der Beziehungen in der Mitgliedschaft selbst, sowie mit den vergleichbaren Vereinigungen und Universitäten der Republik Kroatiens und der Bundesrepublik Deutschland.

AMAC verfolgt damit ausschließlich und unmittelbar gemeinnützige Zwecke im Sinne des Abschnitts „steuerbegünstigte Zwecke" der Abgabenordung.

AMAC sucht diese Aufgaben zu erfüllen, indem sie

- *die ehemaligen Studenten, Diplomanden und Freunde kroatischer Universitäten mit der Zielsetzung zusammenführt, dem Ansehen und dem Wohlstand dieser Universitäten und deren Fakultäten, Akademien und Instituten zu dienen.*
- *Die Mitglieder an den fachlichen, wissenschaftlichen und gesellschaftlichen Treffen versammelt,*
- *fachliche, wissenschaftliche und sonstige dem Vereinszweck entsprechende Vorhaben fördert,*
- *den Austausch der Lehrkräfte und Studenten mit den Universitäten in Kroatien unterstützt,*
- *die Beziehungen mit den Universitäten und anderen Institutionen in der Bundesrepublik Deutschland aufbaut und pflegt,*
- *die kroatisch-deutschen und kroatisch-eur-opäischen Beziehungen fördert,*
- *der Förderung der demokratischen Denkweise und der demokratischen Völkerverständig-ung und Zusammenarbeit dient.*

Mitgliedschaft

Mitglied kann jeder werden, der an der Verwirklichung der Vereinsziele interessiert ist.

Sollten Sie an unsere Arbeit Interesse oder Gefallen gefunden haben, an einer Mitgliedschaft jedoch nicht interessiert sind, wären wir Ihnen für eine einmalige Unterstützung außerordentlich dankbar.

AMAC - Deutschland e. V .
Bockenheimer Landstr. 83
D-60325 Frankfurt/Main
Amtsgericht Frankfurt/Main, Reg.Nr 9979
Vorsitzende Jasna Müller-Staničić dipl.oec
Bankverbindung: Dresdener Bank Frankfurt/Main Kto. Nr.: 2717414 00, BLZ 500800 00
eMail ivokosak@t-online.de

AMA Croaticae - Deutschland e.V.
Almae Matris Alumni Croaticae - Deutschland e.V.
Vereinigung ehemaliger Studenten und Freunde kroatischer Universitäten - Deutschland e.V.
Udruženje bivših studenata i prijatelja Hrvatskih sveučilišta - Deutschland e.V

BEITRITTSERKLÄRUNG

Hiermit erkläre ich meinen Beitritt in den Verein
AMA Croaticae Deutschland e.V.
Vereinigung ehemaliger Studenten und Freunde kroatischer Universitäten - Deutschland e.V.

Vorname: _____

Name: _____

Geburtsdatum: _____

Straße und Hausnr.: _____

PLZ und Ort: _____

Telefon / Fax: _____

Beruf: _____

Tätig bei: _____

Ich bin

( ) ein(e) ehemalige(r) Student(in) der Universität

_____

( ) Des Studienfaches _____

( ) ein(e) Freund(in) des Vereins AMA Croaticae Deutschland e.V.

Ich erkläre mich bereit einen Jahresbetrag von DM ..... (Mindestbetrag zur Zeit DM 100,-; für Ehepaare DM 140,-; für Schüler und Studenten DM 10,-) zu zahlen, und ICH BIN

( ) einverstanden

( ) nicht einverstanden

daß der Betrag jährlich von meinem Konto

Kt.-Nr.: _____

Bei (Kreditinstitut): _____

BLZ: _____

bis auf Widerruf eingezogen wird.

_____, den _____ _____

(Ort) (Datum) (Unterschrift)